

รากฐานประชาธิปไตย

เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หลักสูตรและคู่มือ

ความมีวินัย

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

รากฐานประชาธิปไตย

เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หลักสูตรและคู่มือ

ความมีวินัย

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

ชื่อหนังสือ รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา - ความมีวินัย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หนังสือ. -- กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2558. 94 หน้า.

ISBN 978-974-.....

ที่ปรึกษา	วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ	
บรรณาธิการ	ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ ศรัณยู หมั่นทรัพย์	
คณะผู้เขียน	กิตติภัททาณัฐ ศุภวิชญ์พิสิฐกุล จารุวรรณ แก้วมะโน มนตรี กรรพุมมาลย์ ศิริินภา กรรพุมมาลย์ ศรัณยู หมั่นทรัพย์ สันติศักดิ์ ผุดเอียด อารี ชมภู	จินห์จุฑา ลิมส์สวัสดิ์ พิเชษฐ ยิ่งตรง วันเพ็ญ สุทธากาศ ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ สราญรัตน์ อ้วนละมัย สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ อังสนา พิไลยสามนต์เขต
พิธีพิมพ์อักษร	ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว	
สสม.	
ราคา	
พิมพ์ครั้งที่ 2558 จำนวน เล่ม	
สงวนลิขสิทธิ์	© 2558	
ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า		
พิมพ์ที่	
จัดพิมพ์โดย	สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้) เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 http://www.kpi.ac.th โทรศัพท์ 0-2141-9600 โทรสาร 0-2143-8181	

คำนำ

ภาวศึกษาอบรมเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ได้ฝึกฝนทักษะ และบ่มเพาะทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพนั้นมีบทบาทอย่างมากต่อทุกประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อรากฐานความเป็นประชาธิปไตย และการได้ฝึกฝนคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นพลเมืองคุณภาพนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม สันติสุข และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

สถาบันพระปกเกล้า ได้จัดการศึกษาอบรมแก่ประชาชนทั่วไปมาตลอดระยะเวลา 17 ปี และตระหนักในความสำคัญของความรู้ที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่ต้องเสริมสร้างให้กับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเยาวชนอันเป็นรากฐานของสังคม ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของความเป็นประชาธิปไตยและเตรียมพลเมืองไทยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและเป็นฐานรากมั่นคงของสังคมต่อไป สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จึงได้พัฒนาหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาขึ้น

หลักสูตรดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยและประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมือง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมและตอบสนองความต้องการพัฒนาพลเมืองของสังคมไทย โดยยังคงหลักการประชาธิปไตยไว้เป็นสำคัญ และหวังให้เป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนและในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

สำหรับหนังสือหลักสูตรและคู่มือ รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาเล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนสำหรับชั้นเรียนและในการฝึกอบรมสำหรับชุมชนที่จะเป็นประโยชน์ยิ่งหากมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การสร้างวิถีประชาธิปไตยที่มีฐานรากประชาธิปไตยและพลเมืองไทยที่มีคุณภาพและเป็นที่ยั่งยืนต่อไป

นาย วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ
รองเลขาธิการ สถาบันพระปกเกล้า
ประธานคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
กันยายน 2558

คำนำในการจัดพิมพ์

หนังสือหลักสูตรและคู่มือ **รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา** เล่มนี้ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ผลิตขึ้นเพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนที่สามารถใช้ได้ทั้งในห้องเรียนและการฝึกอบรมทั่วไป ทางสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงเนื้อหาและกรณีศึกษา เพื่อให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทไทย

อย่างไรก็ตาม การออกแบบหลักสูตรที่เน้นการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาวิธีการคิดวิเคราะห์ การใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจ การยืนยันและปกป้องความคิดเห็นของตนเองนั้น เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การรับฟัง การวิเคราะห์ความคิดเห็นที่แตกต่าง การแสดงเหตุผล การเสนอข้อโต้แย้ง และการฝึกฝนทักษะของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอื่นๆ อีกหลายประการ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และต้องมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ขอสนับสนุนการนำหนังสือนี้ไปใช้ถ่ายทอดเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างวิถีประชาธิปไตยที่มีฐานรากของความคิดที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยให้มีคุณภาพสืบต่อไป

นาย ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า
กันยายน 2558

สารบัญ

คำนำ	๓
คำนำในการจัดพิมพ์	๔
บทนำ	๗
• เป้าหมายของหลักสูตร	9
• หลักการสำคัญของหลักสูตร	9
• โครงสร้างและแนวทางการใช้หลักสูตร	10
• การสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้	17
• ประโยชน์ของหลักสูตร	19
หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ	20
• หลักการสร้างการเรียนรู้	20
• วิธีการสอน	21
• การประเมินผลการเรียนรู้	35
บทนำหน่วยการเรียนรู้	๓๗
หน่วยที่ 1 ความมีวินัยหมายถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไร	๓๘
บทที่ 1 ความมีวินัยหมายถึงอะไร	40
บทที่ 2 แหล่งที่มาของความมีวินัย	43
บทที่ 3 ความสำคัญของความมีวินัย	48

หน่วยที่ ๒ ประโยชน์และต้นทุนของความมีวินัย	๕๕
บทที่ ๔ การประเมิน กฎ ระเบียบ และการมีวินัย	๕๗
บทที่ ๕ ประโยชน์และต้นทุนของความมีวินัย	๖๗
หน่วยที่ ๓ การตัดสินใจในการปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย	๗๓
บทที่ ๖ คุณค่าและประโยชน์ของวินัย	๗๔
บทที่ ๗ การตัดสินใจระหว่างความมีวินัยที่ใกล้เคียงหรือขัดแย้งกัน	๗๘
หน่วยที่ ๔ การสร้าง ส่งเสริม และคงไว้ซึ่งความมีวินัย	๘๔
บทที่ ๘ การสร้าง ส่งเสริม และคงไว้ซึ่งวินัย	๘๕
บทที่ ๙ การสำรวจความมีวินัย	๘๗
บรรณานุกรม	๙๑
รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร	๙๓
รายชื่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร	๙๔

บทนำ

หลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

ภาวิปครองระบอบประชาธิปไตย มีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสันติ ด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน ที่พลเมืองต้องให้ความสำคัญและใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตนของพลเมืองและผู้ปกครองภายใต้ระบอบการปกครองดังกล่าว

ความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ต่อหลักการประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพราะความรู้ ความเข้าใจเหล่านั้นจะช่วยให้บุคคลมีวิถีการดำเนินชีวิตเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตยได้ไม่ยาก

ในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา นี้ นักเรียนจะได้เข้าใจความหมายของหลักการเหล่านั้นผ่านการฝึกฝนคุณลักษณะสำคัญ คือ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ โดยจะให้ทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าสถานการณ์ในชีวิตประจำวันนั้นเกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตยอย่างไร และในฐานะพลเมืองจะตัดสินใจอย่างไร จะปฏิบัติตนอย่างไร

นอกจากนี้ สาระสำคัญในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองที่พึงปรารถนา ยังสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกระบวนการวัดและประเมินผล ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสามารถที่จะนำกระบวนการไปพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของ 8 กลุ่มสาระหลัก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย,คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ, การงานอาชีพและเทคโนโลยี, ภาษาต่างประเทศ

สมรรถนะของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ท้ายที่สุด ทั้งหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีกระบวนการและสาระสำคัญที่พัฒนาเยาวชนของชาติ ในด้านการใช้เหตุและผล การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และพัฒนาตามศักยภาพของวัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

เป้าหมายของหลักสูตร

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับรากฐานที่เป็นหลักของประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับรากฐานเหล่านั้นเพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย
3. เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเต็มใจ และทักษะในการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยในการตัดสินใจและจัดการกับปัญหาทั้งระดับส่วนตัวและระดับสาธารณะ

หลักการสำคัญของหลักสูตร

หลักการสำคัญของการสอนหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา สำหรับใช้เป็นแนวทางในการสอน การเลือกใช้กิจกรรม หรือ การประยุกต์ใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการคิดวิเคราะห์
2. ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตย คือ หลักสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม อันเป็นหลักสากล เพื่อสามารถใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการตัดสินใจ
3. คำนึงถึงบริบทของสังคม วัฒนธรรมไทย ร่วมกับการเรียนรู้สังคม วัฒนธรรมอื่นไปพร้อมกัน

ดังนั้น บทบาทของการศึกษาสำหรับหลักสูตรนี้จึงเป็นไปเพื่อ

- 1) ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการ *เลือกสิ่งที่ดีที่สุดได้อย่างมีสติปัญญาด้วยตัวของเขาเอง*
- 2) ดังนั้น นักเรียนต้องเรียนรู้ว่าจะคิด *อย่างไร* มากกว่า *จะคิด อะไร*

การใช้หลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักพื้นฐานของปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว จะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความมั่นใจ ความมีเหตุผลต่อหลักการและเกิดแนวทางปฏิบัติ และได้บ่มเพาะค่านิยมที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ และพัฒนาสังคมการเมืองไทยให้ดียิ่งขึ้น

โครงสร้างและแนวทางการใช้หลักสูตร

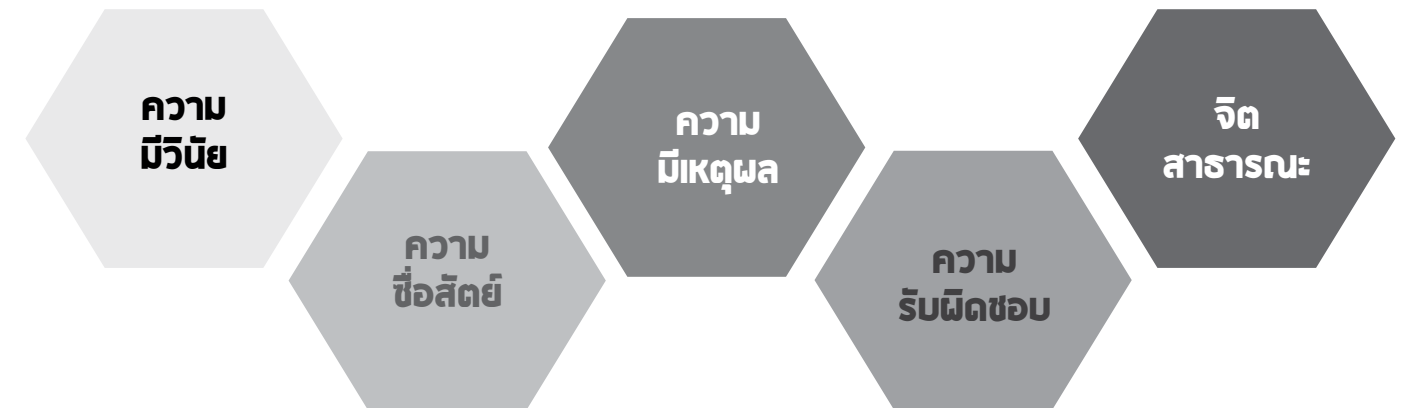
เนื้อหาของหลักสูตรนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และ จิตสาธารณะ โดยเรียงลำดับการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ดังนี้

1. ขั้นตอนการทำความเข้าใจและสร้างแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง โดยต้องรู้และตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะนั้นต่อสังคมประชาธิปไตยด้วย
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ประโยชน์ที่จะบุคคล ชุมชน และสังคมจะได้รับหากพลเมืองมีคุณลักษณะนั้น และต้นทุนหรือสิ่งที่บุคคล ชุมชน และสังคมต้องเสียสละหรืออุทิศให้หากพลเมืองมีคุณลักษณะดังกล่าว
3. ขั้นตอนการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจเลือกหรือปฏิบัติต่อสถานการณ์ที่ขัดแย้งกัน หรือสถานการณ์ที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน
4. ขั้นตอนการนำความรู้ไปปฏิบัติ พัฒนา และสร้างความยั่งยืน ด้วยการรู้จักประเมินตนเอง ประเมินชุมชน และประเมินสังคม

โดยแต่ละคุณลักษณะจะพัฒนาเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยหน่วยย่อย 4 หน่วย โดยมีบทบาทของหน่วยการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยพระบรมราโชวาท และการอธิบายภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ว่าเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร จากนั้นจะลำดับหน่วยย่อยของทุก ๆ คุณลักษณะ ดังนี้

1. หน่วยที่ 1 เริ่มต้นที่การทำความเข้าใจกับนิยาม ความหมาย และความสำคัญของแต่ละคุณลักษณะ ซึ่งจะนำไปตามหลักและปรัชญาประชาธิปไตยในหลักการสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวมาแล้ว
2. หน่วยที่ 2 การเรียนรู้ เกี่ยวประโยชน์และต้นทุนของการมีคุณลักษณะนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และเลือกปฏิบัติในหน่วยต่อไป
3. หน่วยที่ 3 เรียนรู้สถานการณ์ต่างๆ โดยนำหลักการประโยชน์และต้นทุนมาวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ
4. หน่วยที่ 4 ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะ การพัฒนา และการคงไว้ซึ่งคุณลักษณะที่สร้างขึ้นมานั้น

ทั้งนี้ แต่ละหน่วยย่อยจะประกอบด้วยบท ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ระดับบุคคล กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกฝนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นกรณีตัวอย่างกรณีศึกษา คำถามจากภาพและเครื่องมือช่วยคิดในรูปของตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวความคิด ที่จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ของคุณลักษณะกับประสบการณ์ประจำวันของนักเรียน และช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของพวกเขา กับสังคมและการเมือง จากใกล้ตัวไปไกลตัว จากสังคมเล็กไปสู่สังคมการเมืองของประเทศ และความรู้เกี่ยวกับประเทศอื่นๆ โดยเทคนิคการสอนจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรื่อง การแสดงความคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะมีรายละเอียดกล่าวถึงเทคนิคต่างๆ ดังจะกล่าวถึงใน *หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และวิธีการสอน* ต่อไป

หน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วย ได้แก่

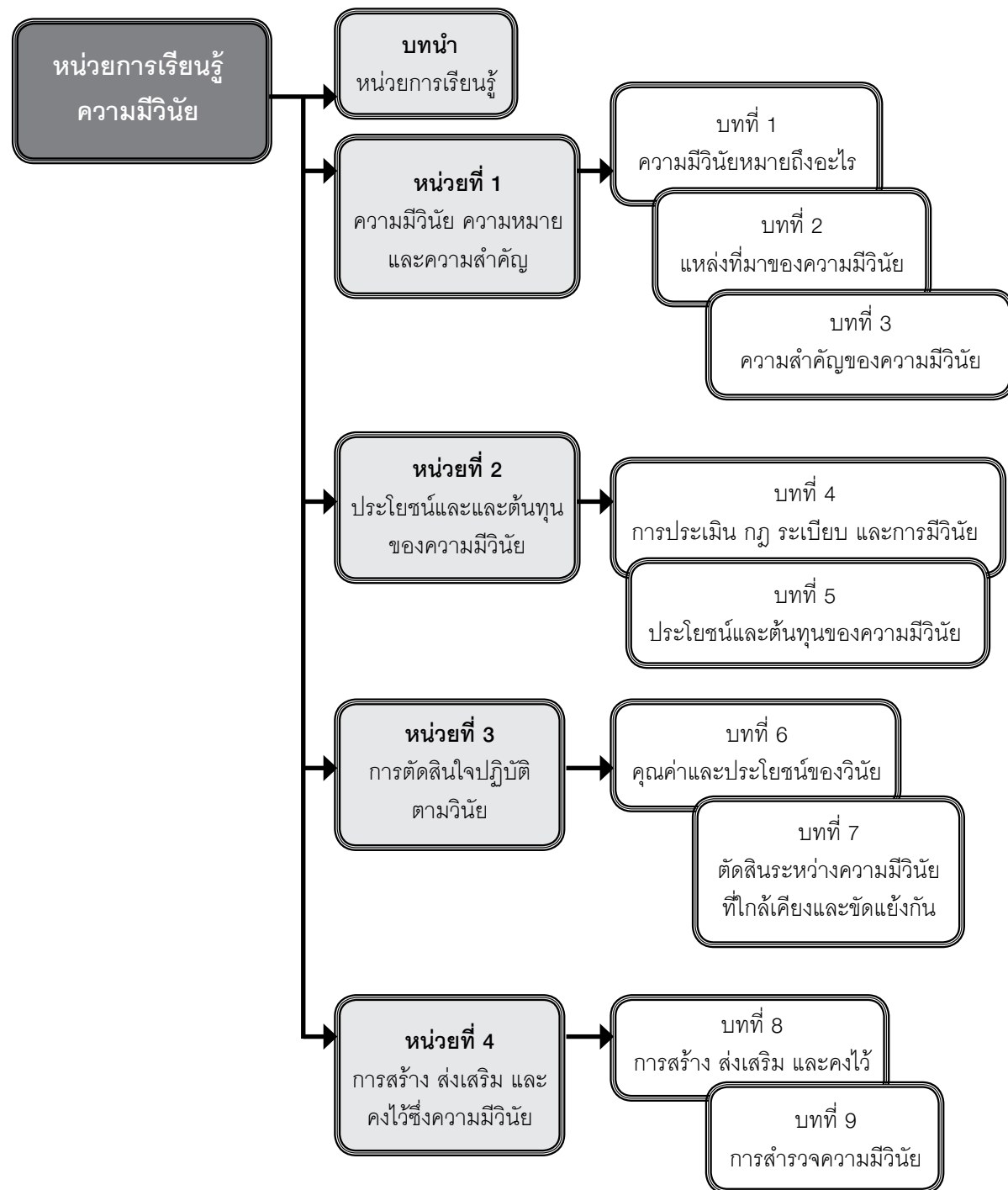
แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย **บทนำ 1 บท** และ **หน่วยย่อย 4 หน่วย**

แต่ละหน่วยย่อย ประกอบด้วย **บทเรียน** จำนวน 2-3 บท

แต่ละบท ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ระดับบุคคล กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกฝนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น คำถามเพื่อการเรียนรู้ กรณีตัวอย่าง กรณีศึกษา ภาพ และเครื่องมือช่วยคิดในรูปของตาราง ผัง หรือแผนภูมิ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเป็นไปตามหลักการเรียนรู้

แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้เป็นดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ ความมีวินัย

นิยามศัพท์

ความหมายของคุณลักษณะพลเมืองในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนานี้ เป็นความหมายที่พัฒนาจากหลักการประชาธิปไตย และแนวทางประพฤติปฏิบัติตนของผู้เป็นพลเมืองที่มีวิถีการดำเนินชีวิตตามครรลองประชาธิปไตย ดังนี้

ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติ กฎ และระเบียบที่เป็นกลไกสำคัญในการช่วยให้เกิดความยุติธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตนที่ยึดมั่นในความซื่อตรง จริงใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การคิดที่มีเหตุผล มีความชัดเจนในความเข้าใจ มีความกระจำชัดเจน ต่อประเด็นต่างๆ มีความรู้หรือข้อมูลเป็นพื้นฐาน มีการรับ ให้ และใช้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

ความรับผิดชอบ หมายถึง หน้าที่หรือพันธะที่จะต้องทำบางสิ่งหรือไม่ทำบางสิ่ง

จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นสังคมเดียวกัน

นอกจากนี้ ในทุก ๆ หน่วยการเรียนรู้ จะมีคำว่า “ประโยชน์ (benefit)” “ต้นทุน (cost)” ข้อดี ข้อเสีย ผลดี ผลเสีย ภาวะ ผลกระทบ ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันในการใช้ และมักจะพบอยู่ในบทที่มีการวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อเลือกหรือตัดสินใจต่อสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือกรณีศึกษาที่ตัดสินใจได้ยาก

ประโยชน์ ข้อดี ผลดี หมายถึง
ผลประโยชน์ สิ่งที่จะได้รับกลับมา
ที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนรวม
ที่ดี สังคมที่ดี

ต้นทุน ข้อเสีย ผลเสีย ภาระ ผลกระทบ หมายถึง การ
เสียสละ การลงทุน การแบกภาระ ผลกระทบ หรือ การ
สูญเสีย บางสิ่งบางอย่าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งที่เป็น
รูปธรรม และเป็นนามธรรม เพื่อการได้รับบางสิ่งบางอย่าง
ที่เป็นผลดี เป็นประโยชน์ กลับมา ในที่นี้มีความหมายของ
ต้นทุนทางสังคมเป็นหลัก

และสิ่งสำคัญคือ นักเรียนต้องเข้าใจคำว่า “เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)”

“เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)” ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่
ช่วยในการคิดวิเคราะห์ จัดระบบความคิดและทำความเข้าใจ และช่วย
ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณา ประเมิน และตรวจ
สอบ ประเด็นต่างๆ ในกรณีศึกษา หรือแบบฝึกหัด หรือในการนำไปสู่
การประพฤติปฏิบัติที่มีหลักการ มีเหตุผล และมีความเป็นประชาธิปไตย

เครื่องมือช่วยคิด อาจอยู่ในรูปของ ตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ ที่ง่ายต่อการ
ทำความเข้าใจและการนำไปใช้

4 หลักการสำคัญในการสอนหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

1. ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย “ตามหลักสูตร” ที่มีฐานคิดจากหลักการประชาธิปไตย
2. ต้องเรียนรู้การวิเคราะห์ พลเมืองประชาธิปไตยต้องวิเคราะห์เป็น โดยเรียนรู้ผ่าน
การวิเคราะห์ ประโยชน์และต้นทุนของคุณลักษณะต่างๆ การตัดสินใจในสถานการณ์
ต่างๆ ด้วยหลักการที่ว่า ทุกคุณลักษณะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เปรียบเหมือนเหรียญ
ที่มีสองด้าน การสอนให้นักเรียนวิเคราะห์ได้วิเคราะห์เป็นของหลักสูตรนี้ จะนำไปสู่การ
“มีจุดยืน” อย่างมีเหตุผล อธิบายได้ว่า ณ จุดยืน ไม่ว่าจะเป็นหยุดยั้งทางความคิดหรือ
จุดยืนในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกกระทำสิ่งใดนั้น เป็นไปด้วยเหตุผลอะไร มีประโยชน์
อย่างไร มีต้นทุนอะไรที่ต้องเสียสละไปบ้าง ซึ่งในที่สุด ผลลัพธ์ของการสอนการวิเคราะห์
เป็น อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และในที่สุดการสอนให้วิเคราะห์ประโยชน์
และต้นทุน ก็จะทำให้เกิดพลเมืองที่มีจุดยืนของตนเอง ไม่เชื่อ ไม่น้อมเอียง ไม่ถูกชักจูง
ไม่ถูกโน้มน้าวและเชื่อโดยปราศจากเหตุผล
3. การสอนให้ใช้ตารางช่วยคิด หลักสูตรนี้ผู้สอนต้องฝึกฝนให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิด
ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดระบบความคิด ทำให้นักเรียนฝึกฝนการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน
จำแนกแยกข้อมูล นำไปสู่อุปสรรคที่เกิดจากกระบวนการคิดที่กลั่นกรองอย่างเป็นระบบ
การเขียน การบันทึก หรือการกรอกข้อมูลทางความคิดลงในตารางช่วยคิด แต่ละ
ขั้นตอนจะช่วยให้การคิดหาคำตอบและการตัดสินใจต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น
นักเรียนที่ได้ฝึกฝนการใช้ตารางช่วยคิด จะได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะ
ทำให้นักเรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ในที่สุด พลเมืองของเราก็จะเป็น
ผู้ที่รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ

4. การเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่ชีวิตประจำวัน เพราะประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิต คือหลักในการดำเนินชีวิต คือ วัฒนธรรมที่ต้องสร้าง ดังนั้น ความรู้ ทักษะ ที่เรียนรู้จากห้องเรียนต้องนำไปสู่ชีวิตจริงได้ การทำกิจกรรมหรือการมอบหมายกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเชื่อมโยง ความรู้เหล่านั้นไปสู่เหตุการณ์ สถานที่จริงหรือการนำผู้ที่มีประสบการณ์มาร่วมแบ่งปันการเรียนรู้ จะเป็นการสร้างระบบเชื่อมโยงให้นักเรียนสามารถนำความไปใช้ ประเมินพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิตจริงที่เกิดขึ้นทุก ๆ วันได้

จากแนวทางการสอนที่สำคัญดังกล่าว ผู้สอนจึงละเลยไม่ได้ในการสอนรากฐานประชาธิปไตยในทั้ง 4 หลักการสำคัญ ซึ่งแม้การนำหลักสูตรไปใช้จะไม่ได้บังคับจำนวนชั่วโมง หรือจำนวนคาบ หรือจำนวนหน่วยกิต แต่หากต้องการนำไปใช้ ผู้สอนต้องออกแบบการสอนจำนวนชั่วโมง จำนวนคาบ ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างครอบคลุมทั้ง 4 หลักสำคัญ

แนวทางการใช้หลักสูตร

ในการนำหนังสือหลักสูตรและคู่มือนี้ไปใช้สอน ด้วยศักยภาพของผู้สอนจะต้องประเมินความพร้อมของเวลา ของผู้เรียน รวมทั้งสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ และนำไปสู่การตัดสินใจบริหารจัดการเวลาในการทำกิจกรรม การคัดเลือกกิจกรรม หรือพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม และคงไว้ซึ่งหลักการสำคัญในการสอนทั้ง 4 หลัก

ผู้สอนอาจสอนเนื้อหาทั้งหมด หรืออาจเลือกเฉพาะแนวความคิดที่สัมพันธ์กับเป้าหมายในการสอนแต่ละครั้ง แต่ละเทอม และตามผลลัพธ์ที่ต้องการจากการเรียนการสอนในโรงเรียน หรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งสามารถเลือกสอนเรื่องที่ต้องการได้ตามลำดับก่อน-หลังที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม เช่น ถ้าผู้สอนเลือกสอนเพียงบทเรียนเดียว ผู้สอนก็มุ่งเป้าหมายไปที่วัตถุประสงค์ของบทเรียนนั้น ๆ และประเมินผลผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน ไม่ใช่เป้าหมายของทั้งหลักสูตรหรือทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยทั้งหมด

ผู้สอนอาจเลือกสอนคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโอกาส สถานการณ์ เวลา หรืออื่น ๆ หรืออาจเลือกสอนบางหัวข้อ หรือ อาจเลือกใช้กิจกรรม กรณีศึกษา แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ ภาพนำเสนอ มาใช้เองได้ตามความเหมาะสมและตามความเป็นปัจจุบันของสังคม รวมทั้งอาจปรับใช้เทคนิคการสอน หรือเลือกใช้เทคนิคการสอนในแบบอื่นที่เหมาะสมก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องตระหนักต่อเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบ

สิ่งสำคัญคือผู้สอนต้องเข้าใจอย่างชัดเจนต่อจุดมุ่งหมายของบทเรียนแต่ละบท และวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้โดยภาพรวมว่าต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใด พัฒนาทักษะด้านไหน และสร้างทัศนคติใด เพราะความเข้าใจที่ชัดเจนนั้นจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ใช้กิจกรรม กรณีตัวอย่าง กรณีศึกษา ภาพประกอบการเรียนการสอน การตั้งคำถามเพื่อคิดวิเคราะห์ หรือพัฒนาเครื่องมือช่วยคิดได้ตามความเหมาะสม เป็นปัจจุบัน และตรงกับเป้าหมายของหลักสูตรได้เองและมีประสิทธิภาพ

ในการสรุปการเรียนรู้ หรือสรุปการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนต้องตระหนักไว้เสมอว่า คุณลักษณะทั้ง 5 คุณลักษณะไม่ได้เป็นอิสระต่อกัน แต่มีความเชื่อมโยงกัน กรณีศึกษาเรื่องเดียวกันอาจนำไปสู่การเรียนรู้ได้หลายคุณลักษณะ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน หรือในบางครั้งอาจขัดแย้งกัน ทั้งนี้ ขึ้นกับการตีความที่อาจแตกต่างกันในสถานการณ์ที่ต่างกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องยึดหลักการสำคัญของหลักสูตรดังได้กล่าวมาแล้วตอนต้นไว้เป็นสำคัญ

การสะท้อนประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้

การให้นักเรียนประเมินว่า ตนเองได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนบทนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เป็นประโยชน์อย่างมากทั้งต่อนักเรียนและผู้สอน การประเมินสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ที่ได้รับ สิ่งที่ได้เรียนรู้หลังจบการเรียนการสอนในแต่ละแนวความคิดของคุณลักษณะ *ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และ จิตสาธารณะ* หรือเมื่อจบทั้งหลักสูตรแล้ว ทั้งนี้รวมไปถึงความคิดเห็นที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนที่ใช้

ในการสรุปแนวความคิดเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ต่อหลักสูตร ให้ใช้ “แบบสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน” และให้ทุกคนตอบลงในเอกสาร โดยให้นักเรียนคิดไตร่ตรองและประเมินประสบการณ์การเรียนของตนเองและของทั้งชั้นเรียน และให้มีการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนได้รับประสบการณ์และได้เรียนรู้จากหลักสูตร

การสะท้อนการเรียนรู้ ต้องทำด้วยการคิดวิเคราะห์และไตร่ตรอง เพื่อสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนหรือกิจกรรมที่สำเร็จลงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของการเรียนการสอน และเป็นการเรียนรู้เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

แบบสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน

เมื่อนักเรียนของจบการศึกษาในแต่ละหัวข้อ นักเรียนต้องวิเคราะห์และไตร่ตรอง เพื่อประเมินวิธีการเรียนการสอน และสิ่งที่เรียนรู้ รวมทั้งเป็นโอกาสในการทบทวนถึงสิ่งอื่นๆ ที่อาจเรียนรู้ได้ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนหัวข้อที่คล้ายกัน

จงใช้คำถามต่อไปนี้ในการประเมินและสะท้อนประสบการณ์

1. **ข้าพเจ้า** ได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับหัวข้อนี้ และจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการเรียนหัวข้อนี้
2. **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับหัวข้อนี้ ทั้งจากการอ่าน การอภิปรายในห้อง และการคิดวิเคราะห์
3. **ข้าพเจ้า** ได้เรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใดบ้างจากประสบการณ์เรียนรู้
4. **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนได้เรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใดบ้างจากประสบการณ์เรียนรู้
5. **ข้อท้าทาย** ของการจับคู่ทำงาน ร่วมกับเพื่อนให้ห้องเรียน และการทำงานกลุ่มย่อย คืออะไร
6. **ข้อดี** ของการทำงาน ร่วมกับ เพื่อนให้ห้องเรียน และการทำงานกลุ่มย่อย คือ อะไร
7. สิ่งที่ **ข้าพเจ้า** ทำได้ดีในบทเรียนนี้ คืออะไร
8. สิ่งที่ **ข้าพเจ้า** จะทำให้ต่างออกไปจากครั้งนี้ หาก **ข้าพเจ้า** มีโอกาสเรียนในหัวข้อนี้หรือหัวข้อที่คล้ายกันนี้อีก
9. สิ่งที่ **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนทำได้ดีคืออะไร
10. สิ่งที่ **พวกเรา** ต้องการทำให้ต่างออกไปจากครั้งนี้ หากครั้งหน้า **พวกเรา** มีโอกาสเรียนในหัวข้อนี้หรือหัวข้อที่คล้ายกันนี้อีก

ประโยชน์ของหลักสูตร

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านหลักสูตรนี้แล้ว ความรู้และทักษะที่นักเรียนได้รับ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยการคิดด้วยตนเอง การหาเหตุผลด้วยตนเอง การหาข้อสรุปได้ด้วยตนเอง และการปกป้องหลักการและแนวคิดที่ถูกต้องดีงามของตนเองได้ และสิ่งนี้เอง จะทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีบทบาทอย่างเข้มแข็งคนหนึ่งของสังคม

หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

หลักการสร้างการเรียนรู้

ส่วนต่อไปนี้จะนำเสนอ หลักการสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างทั่วถึงในระหว่างนักเรียน วิธีสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและร่วมมือกัน เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ วิธีการสอนเหล่านี้ได้แก่ การทำงานกลุ่มย่อย การจำลองสถานการณ์ การแสดงบทบาทสมมติ

2. เนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นจริงและครอบคลุมถึงทุกประเด็นปัญหา การเรียนรู้และการฝึกฝนต่อประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างครอบคลุมตามความเป็นจริง เป็นส่วนองค์ประกอบสำคัญที่จะกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้านในประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงและเป็นการสร้างโอกาสในการคิดวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เป็นจริงในสังคม ซึ่งในการเรียนการสอนเนื้อหาที่เป็นจริงหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมนั้น ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความสมดุลระหว่างความมั่นใจและความเชื่อถือนในระบบกฎหมายและการเมืองการปกครอง กับ การวิพากษ์วิจารณ์ การนำหลักกฎหมายและการเมืองการปกครองนั้นมาใช้ในกรณีหรือประเด็นต่างๆ นั้น หากไม่แล้วถ้าสิ่งที่สะท้อนออกมาแต่ความล้มเหลวของระบบกฎหมายหรือการเมืองการปกครอง ก็จะทำให้เด็กนักเรียนไม่มีความเชื่อถือนะบบว่าจะรักษาระเบียบและความยุติธรรมของสังคมไว้ได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กนักเรียนเรียนรู้แล้วระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ไม่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องเลย เด็กเรียนอาจกลางแกลงใจในความน่าเชื่อถือของผู้สอนหรือเนื้อหาสาระที่เรียนอยู่

3. การใช้วิทยากรภายนอกในชั้นเรียน การได้เรียนรู้จากบุคคลหลากหลายที่เป็นแบบอย่างในระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมกับความจริงให้กับหลักสูตร ทั้งยังเป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาทัศนคติเชิง

บวกต่อระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองอีกด้วย การใช้วิทยากรภายนอก เช่น นักกฎหมาย ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ สมาชิกสภานิติบัญญัติ อย่างเหมาะสมในชั้นเรียนจะเชื่อมโยงความสนใจของนักเรียนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพให้เพิ่มขึ้น ทั้งยังส่งผลตอบสนองในเชิงบวกต่อผู้สอนและต่อสถานศึกษาอีกด้วย

4. การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้อำนวยการและผู้บริหารสำคัญคนอื่นๆ ของสถานศึกษา กุญแจสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในสถาบันการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จคือ การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารโดยเฉพาะผู้อำนวยการของโรงเรียน ได้แก่ การเอื้อให้ผู้สอนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การให้รางวัลกับผู้สอนสำหรับผลงานที่ดีเด่น การช่วยผู้สอนอธิบายและให้เหตุผลกับผู้คนในชุมชนภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรหรือโครงการสร้างพลเมืองนี้ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้และความชำนาญที่จำเป็นต่อการดำเนินหลักสูตร

โดยทั่วไปหลักสูตรหรือโครงการสร้างพลเมืองจะได้ผลเมื่อนักเรียนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแข็งขัน การวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองและการอภิปรายจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง และต้องนำมาใช้ฝึกฝนอย่างเป็นระบบ การฝึกฝนด้านการคิดวิเคราะห์ พัฒนาการด้านความรู้และความประพฤติก็ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กันในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมประชาธิปไตย

วิธีการสอน

ต่อไปนี้เป็นวิธีการสอนที่ใช้อธิบายในหนังสือ **รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา** การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และช่วยให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยและสร้างคุณลักษณะที่พึงปรารถนานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญคือ วิธีการสอนได้รวมวิธีการประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนนำไปใช้เป็นแนวทางประเมินผลการสอนในแต่ละครั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹

¹ ปรับปรุงจากหนังสือ Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

1) การตั้งคำถาม

เป้าหมายในการตั้งคำถาม คือ การช่วยเพิ่มพูนความสามารถให้กับนักเรียนเพื่อบรรลุการตัดสินใจที่เชื่อถือได้และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ และประเมินแนวคิดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็น และต้องมีการวางแผนในการถามเป็นอย่างดี

ประเด็นสำคัญ 6 ประเด็น ที่ผู้สอนต้องเตรียมการและวางแผนอย่างรอบคอบในการถามคำถาม มีดังนี้

1. **ความรู้** คำถามต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเฉพาะ เช่น ความรับผิดชอบ หมายถึงอะไร มีแหล่งที่มาจากไหนบ้าง
2. **ความเข้าใจ** คำถามต้องแสดงให้เห็นความสามารถในการเข้าใจความหมายของเนื้อหา ซึ่งอาจแสดงให้เห็นโดยการแปลเนื้อหาจากรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง หรือโดยการตีความหมายของเนื้อหา เช่น ให้อาสาสมัครแสดงตัวอย่างของคนๆ หนึ่งที่มีความซื่อสัตย์ หรือตั้งคำถามว่า อะไรคือแนวคิดที่สำคัญของบทเรียนความซื่อสัตย์
3. **การประยุกต์ใช้** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เนื้อหาที่เรียนรู้มา กับสถานการณ์แบบใหม่ๆ เช่น ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถนำแนวคิดจากที่เรียนไปใช้ได้ หรือนักเรียนจะปรับปรุงวินัยของสมาชิกในกลุ่มทำรายงานของนักเรียนได้อย่างไร
4. **การวิเคราะห์** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจำแนกเนื้อหาออกเป็น ส่วนประกอบหลายๆ ส่วน การระบุถึงส่วนประกอบต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ด้วย เช่น ผลที่ตามมาของการมีจิตสาธารณะในครั้งนี้อะไร ผลที่ตามมาจากการมีวินัยข้อใดเป็นประโยชน์ ข้อใดเป็นต้นทุน
5. **การสังเคราะห์** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะรวมส่วนประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นสิ่งใหม่สิ่งเดียว โดยเน้นเรื่องการสร้างแบบแผนใหม่ทางความคิด เช่น วิธีการใดบ้างที่สามารถนำมาใช้หากเราต้องการสร้างความมีวินัยในมหาวิทยาลัย
6. **การประเมิน** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะตัดสินคุณค่าของเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายกำหนด อาจเป็นวิธีการเลือกระหว่างความรับผิดชอบหลายๆ อย่างที่สำคัญพอๆ กันหรือตัดสินว่ากฎหรือระเบียบฉบับหนึ่งเป็นกฎที่ดีตามหลักการหรือไม่ เช่น เครื่องมือช่วยคิด มีประโยชน์มากน้อยอย่างไรในการช่วยให้นักเรียนตัดสินใจว่าใครควรเป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ อะไรคือผลที่อาจตามมาจากทางเลือกที่นักเรียนเสนอ

การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์อาจทำได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้

- o ตั้งคำถามขึ้นมาคำถามหนึ่ง แล้วให้นักเรียนจับคู่กันหาคำตอบ
- o ให้นักเรียนอธิบายคำตอบที่ได้ต่อชั้นเรียน สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวนักเรียนเองและคนอื่น ๆ
- o ให้นักเรียนต่อยอดคำตอบของตนและของเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ โดยการให้ข้อเท็จจริง ข้อมูล และความคิดเห็นเพิ่มเติม
- o ให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เพิ่งเสนอไปในชั้นเรียน
- o หลังจากถามคำถามไปแล้ว ให้นักเรียนหยุดชั่วคราวอย่างน้อยสัก 7 วินาทีเพื่อให้นักเรียนมีเวลาได้คิด
- o ให้นักเรียนขยายความเกี่ยวกับคำตอบของพวกเขา หากคำตอบที่ได้นำเสนอมานั้นไม่ครบถ้วน
- o เรียกนักเรียนมากกว่าหนึ่งคนต่อหนึ่งคำถาม
- o ส่งเสริมให้นักเรียนตอบรับต่อคำตอบของเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ
- o เรียกทั้งนักเรียนที่อาสาและไม่อาสา

2) การอภิปรายในชั้นเรียน

การพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 5 นั้น ประกอบไปด้วยข้อโต้แย้ง ข้อถกเถียง และความเข้าใจที่อาจขัดแย้งกันบางหลักการ ซึ่งสำหรับการศึกษาเพื่อการเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ต้องมีการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแล้ว การอภิปรายเนื้อหาสาระของเรื่องถกเถียงกันอยู่จึงเป็นสิ่งจำเป็น และได้ทำให้มีโอกาสในการฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ การแสดงออกซึ่งประเด็นที่โต้แย้ง และเป็นการแสดงจุดยืนของตน

การอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อโต้แย้งนอกจากทำให้หลักสูตรน่าสนใจแล้ว จะยังช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะในการตัดสินใจ ได้ประสบการณ์ในการจัดการกับความขัดแย้งของความคิด

ต่อไปนี้เป็นหลักการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความกระตือรือร้นและความน่าสนใจต่อนักเรียนและผู้สอน และเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

1. เน้นเรื่องความถูกต้องตามกฎหมาย ให้หลักการประนีประนอม และใช้มติของคนส่วนใหญ่หลังมีการอภิปรายอย่างเต็มที่แล้ว เนื่องจากเหล่านี้คือหัวใจของสังคมประชาธิปไตย

2. ใช้ประเด็นการอภิปรายที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย อาจเป็นเรื่องจริง อาจเป็นประเด็นหรือปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตจริง หรือ อาจเป็นประเด็นหรือหัวข้อที่อยู่ในความสนใจปัจจุบันมาอภิปรายก็ได้

3. หยิบยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นมาในอดีตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าความขัดแย้งแบบเดียวกันนั้นได้รับการจัดการอย่างไร และให้เห็นคุณค่าและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา และอาจหยิบยกประเด็นที่ให้นักเรียนเห็นถึงบทบาทของพลเมืองในการช่วยให้ประเทศชาติไปถึงเป้าหมายที่ต้องการ

4. สนับสนุนให้นักเรียนตรวจสอบ และนำเสนอมุมมองที่ขัดแย้งโดยไม่มีอคติ รวมทั้งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะหยิบยกมุมมองที่ขัดแย้งแตกต่างอื่น ๆ ที่นักเรียนมองไม่ได้ คำนึงถึงขึ้นมา

5. ให้นักเรียนมุ่งความสนใจที่การอภิปรายหรือการรับมือกับแนวคิดหรือมุมมองต่าง ๆ มากกว่าที่ตัวบุคคล ชี้ให้เห็นว่าในประเด็นความขัดแย้งต่าง ๆ นั้น ผู้คนที่มีเหตุผลทั้งหลายต่างมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ผู้สอนต้องสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ออกมาด้วย แม้จะมีเขาเพียงคนเดียวก็ตาม

6. ให้นักเรียนมองหาจุดที่จะทำให้เกิดการตกลงกันหรือยุติข้อขัดแย้งได้ จุดนั้นอาจประนีประนอมได้ หรืออาจไม่ได้ และเน้นให้นักเรียนเห็นว่าผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ได้จากเรื่องหนึ่ง ๆ อาจไม่สำคัญเท่ากับการได้พัฒนาความสามารถไปสู่การสรุปอย่างมีเหตุผล และแสดงออกอย่างมีมรรยาทโดยให้เกียรติต่อความคิดเห็นของผู้อื่น

7. ในการอภิปรายต้องสรุป จัดทำรายละเอียด ประเมินความเห็นที่แสดงออก และพิจารณาข้อเสนอทางเลือก

8. ก่อนเริ่มการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้สอนต้องกำหนดหลักพื้นฐานบางประการไว้ ตัวอย่างเช่น

- o ทุกครั้งที่แสดงความคิดเห็น นักเรียนต้องให้เหตุผลประกอบ
- o รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสุภาพเรียบร้อยและมีมรรยาท นักเรียนอาจถูกเรียกให้ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเพื่อน ๆ หรือไม่อย่างไร
- o ทุกคนจะได้รับโอกาสให้พูด แต่จะให้พูดทีละคนเท่านั้น
- o อย่าได้เถียงในเรื่องตัวบุคคล แต่ได้เถียงด้วยเหตุผลและแนวความคิด
- o ทุกคนอาจเปลี่ยนความคิดเห็นได้ทุกเมื่อ แต่ต้องพร้อมที่จะให้เหตุผลประกอบ

3) การเรียนรู้โดยกลุ่มย่อย

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนจับกลุ่ม ทั้งแบบจับคู่หรือเป็นกลุ่มย่อยดังนั้น การมีส่วนร่วมของนักเรียนแต่ละคนเป็นสิ่งจำเป็น นักเรียนไม่เพียงจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมช่วยทางด้านความรู้ แต่ต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาและใช้ทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมอีกด้วย

เพื่อช่วยให้ผู้สอนแบ่งกลุ่มได้อย่างเหมาะสม จึงขอเสนอขนาดของกลุ่มและลักษณะพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้น จากงานวิจัยของ เดวิด เอ เวลตัน (David A. Welton) และ จอห์น ที มัลแลน (John T. Mallan)² ดังนี้

1. **จับคู่ 2 คน** หรือ **กลุ่ม 2 คน** มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระดับสูงและมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และหากเกิดความขัดแย้งขึ้นก็จะมีทางออกอื่นเนื่องจากไม่มีผู้สนับสนุนอื่น

2. **กลุ่มแบบ 3 คน** ค่อนข้างใช้อำนาจของเสียงส่วนใหญ่เหนือเสียงส่วนน้อย กลุ่มแบบ 3 คนเป็นโครงสร้างของกลุ่มที่มีเสถียรภาพมากที่สุด อาจมีการเปลี่ยนย้ายฝ่ายบ้างเป็นครั้งคราว

3. **กลุ่มที่มีจำนวนเป็นเลขคู่** ความขัดแย้งจะปรากฏมากขึ้นในกลุ่มประเภทนี้ เนื่องจากมีการจับกลุ่มย่อยของคนจำนวนเท่า ๆ กัน ทำให้หมดหนทางที่จะแก้ไข

4. **กลุ่มแบบ 5 คน** เป็นขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้ การเคลื่อนไหวภายในกลุ่มทำได้ง่ายและการแบ่งส่วนย่อย 2 : 3 ก็ยังทำให้คนส่วนน้อยมีเสียงสนับสนุน นอกจากนี้กลุ่มยังใหญ่พอสำหรับการจำลองสถานการณ์ และเล็กพอสำหรับการเข้ามีส่วนร่วมและการรู้จักกันเป็นการส่วนตัว

5. **กลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า 5 คน** เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขึ้น จะมีความสามารถความชำนาญ และทักษะที่มากขึ้น ขณะที่ความยากในการจัดการให้สมาชิกทุกคนทำงานและให้ทุกคนมีโอกาสได้พูด รวมทั้งการประสานกิจกรรมของกลุ่ม ก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

² David A. Welton และ John T. Mallan (1991) Children and Their World: Teaching Elementary Social Studies . สำนักพิมพ์ Houghton-Mifflin อ้างใน Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

นอกจากนี้ การจะให้ นักเรียนจัดกลุ่มกันเองตามใจชอบ หรือให้ผู้สอนเป็นผู้จัด เดวิด ดับบลิว จอห์นสัน (David W. Johnson)³ และคณะ อธิบายลักษณะเด่นของกลุ่มแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มแบบที่นักเรียนเลือกกันเองมักจะมีลักษณะที่เหมือนกันอยู่เสมอ ๆ โดยนักเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงก็จะเลือกผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงแบบเดียวกัน ผู้ชายจะเลือกผู้ชายด้วยกัน และผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรมก็จะเลือกพวกที่มีภูมิหลังแบบเดียวกัน

2. พฤติกรรมการทำงานในกลุ่มแบบเลือกกันเองจะมีน้อยกว่าในกลุ่มแบบที่ผู้สอนเลือกให้

3. ในกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันมีแนวโน้มว่าจะมีการคิดสร้างสรรค์มากกว่า มีการให้และรับคำอธิบายต่อกันบ่อยกว่า และใช้มุมมองที่กว้างกว่าในการอภิปราย การดัดแปลงวิธีการเลือกกลุ่มกันเองแบบที่ได้ผลดี คือ การให้นักเรียนเขียนรายชื่อเพื่อนในชั้นอีกสามคน ซึ่งเขาอยากจะทำร่วมกับ จัดนักเรียนไว้กับเพื่อนคนหนึ่งที่เขาเลือกไว้และกับอีกคนหนึ่งซึ่งผู้สอนเลือกมา โดยให้ความใส่ใจเป็นพิเศษกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนสำหรับนักเรียนที่ไม่มีผู้ใดเลือก

ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนะทั่วไป ที่ผู้สอนอาจนำไปพิจารณาในการจัดกลุ่มทำงานกลุ่มย่อยในชั้นเรียน

1. ต้องมั่นใจว่านักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการทำงาน มิฉะนั้นพวกเขาจะทำได้ไม่นาน

2. ให้คำอธิบายที่ชัดเจนและตรวจสอบความเข้าใจในขั้นตอนหรือกระบวนการที่ ให้ปฏิบัติในกิจกรรมหนึ่ง ๆ

3. ให้อาสาอย่างพอเพียงในการทำกิจกรรมได้รับมอบหมาย เตรียมกิจกรรมหรือการจัดการกับกลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนกลุ่มอื่น ๆ

4. มีความชัดเจนในการรายงานผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน และต้องมีขั้นตอนในการเลือกสรรผู้ที่จะขึ้นมารายงาน

5. ติดตามการทำงานของกลุ่ม คอยชี้แนะแนวทางที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนา

4) เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)

หลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนานี้ แตกต่างจากหลักสูตรอื่น ๆ ที่ให้นักเรียนได้ใช้**เครื่องมือช่วยคิด**ในการเรียนรู้

บางสถานการณ์ บางประเด็นปัญหา หรือบางปรากฏการณ์ที่พบในสังคม และในชีวิตประจำวันนั้นยากที่จะวิเคราะห์หรือหาแนวทางแก้ไข ในหลักสูตรนี้จึงได้เสนอแบบฝึกหัด เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ หรือกรณีศึกษา ที่มีความซับซ้อนยากที่จะวิเคราะห์ได้โดยง่าย และได้ออกแบบ “เครื่องมือช่วยคิด”

โดยเครื่องมือช่วยคิดจะช่วยให้ นักเรียนฝึกหัดการคิดที่เป็นระบบมีขั้นตอนลดความซับซ้อนของเรื่องหรือประเด็นที่จะค้นหาคำตอบ ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่จุดยืน คำตอบ หรือความคิดรวบยอดของนักเรียนได้ และในที่สุดจะช่วยให้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการพิจารณา ประเมิน และตรวจสอบประเด็นในกรณีศึกษา หรือแบบฝึกหัด หรือ ในการนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่มีจุดยืน มีหลักการ มีเหตุผล ได้ในชีวิตจริง

เครื่องมือช่วยคิด อาจอยู่ในรูปของ ตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้

นักเรียนที่ฝึกฝนการใช้เครื่องมือช่วยคิดจะเข้าใจประเด็น หรือไปถึงการตัดสินใจอย่างรอบรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ครั้งแล้วครั้งเล่ากับการตัดสินใจอีกหลายอย่างตลอดชีวิต

5) การสอนเชิงปฏิสัมพันธ์

การสอนเชิงปฏิสัมพันธ์เป็นการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแสดงจุดยืนต่อประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทั้ง 5 เพื่อนักเรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับประเด็นหรือปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาทางการเมืองและสังคม ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ยังส่งเสริมอุปนิสัยและทักษะการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับนักเรียนในการปฏิบัติตนเช่นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

³ David W. Johnson และ คณะ (1984) Circles of Learning: Cooperation in the Classroom สมาคมเพื่อ การควบคุมดูแลและพัฒนาหลักสูตร (the Association for Supervision and Curriculum Development) ค.ศ. 1984 อ้างใน Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของหลักสูตรนี้ประกอบด้วย การรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจะปรากฏอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าในกระบวนการออกกฎระเบียบ การกำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น การพิจารณา (ร่าง) กฎกระทรวง (ใน ความมีวินัย) การรับฟังความคิดเห็นนโยบายรถคันแรก (ใน ความมีเหตุผล) การรับฟังความคิดเห็นเรื่องความขัดแย้งในการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน (ใน ความรับผิดชอบ) และ การประชุมประชาคมหมู่บ้าน (ใน จิตสาธารณะ) ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายวิธีการสอนดังกล่าว พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติในชั้นเรียนด้วย

5.1 การรับฟังความคิดเห็น

การรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตย ต้องฝึกฝนทักษะไว้เพื่อเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดกฎหมายหรือนโยบาย โดยฝ่ายนิติบัญญัติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายนั้นๆ จัดขึ้น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาหรือข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับ (ร่าง) กฎหมายหรือนโยบายนั้น

การแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นในกระบวนการออกกฎหมายหรือนโยบายนั้น จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและกระบวนการของการรับฟังความคิดเห็น รวมถึงบทบาทและความรับผิดชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ คณะกรรมการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้นักเรียนยังจะได้ประสบการณ์ในการนำเสนอ การอธิบายความคิดเห็น การวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ต้นทุน และประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นำมาอภิปราย วิธีดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงหัวข้อที่จะนำมาใช้ในการรับฟังความคิดเห็น ทั้งนี้ผู้สอนอาจต้องทำให้แน่ใจด้วยว่า นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เชิญวิทยากร ซึ่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ ตัวแทนฝ่ายนิติบัญญัติจากท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์ หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นวิทยากรรับเชิญในหัวข้อที่มีการรับฟังความคิดเห็น
3. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการรับฟังความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดกฎหมายหรือนโยบายดังกล่าว พร้อมทั้งกำหนดบทบาทให้ตามความเหมาะสม

3.1 สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ กำหนดให้มีสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ (กำหนดจำนวนให้เหมาะสม หรือ ใช้หลักตามจำนวนของคณะกรรมการจริงก็ได้) แต่งตั้งให้หนึ่งในสมาชิกเป็นประธาน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุมรับฟังความคิดเห็น

3.2 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พิจารณาจำนวนและคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นขึ้นอยู่กับหัวข้อที่นำมาอภิปราย

3.3 พนักงานบันทึก บทบาทนี้อาจมีหรือไม่มีก็ได้ หากมีบุคคลนี้จะเป็นผู้บันทึกความเป็นไปในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น และนำเสนอบทวิเคราะห์หรือบทสรุปของข้อเสนอแนะทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระหว่างการอภิปราย

3.4 นักข่าวหนังสือพิมพ์ บทบาทนี้อาจมีหรือไม่มีก็ได้ ซึ่งถ้าหากมีจะทำให้ นักเรียนเข้าใจในหน้าที่ของสื่อมวลชนในกระบวนการทางประชาธิปไตย หรืออาจมอบหมายให้นักเรียนเป็นตัวแทนของสำนักข่าวต่างๆ ที่มีทัศนคติแตกต่างกัน ให้มีผู้แสดงบทบาทเป็นผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติและผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และให้มีผู้สังเกตการณ์ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและเขียนบทความสรุปหรือบทบรรณาธิการเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าว แล้วนำมาเสนอและอภิปรายในชั้นเรียน

4. เตรียมการแสดงบทบาท ให้เวลานักเรียนในการเตรียมการรับฟังความคิดเห็นตามบทบาทที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย คำสั่งในกิจกรรมจะใช้ร่วมกับเครื่องมือช่วยคิด เพื่อเตรียมการเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

4.1 สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติต้องระบุประเด็นหลักๆ ที่ต้องการรับฟังความคิดเห็น และเตรียมข้อซักถามเพื่อถามผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ละคน

4.2 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต้องระบุความเกี่ยวข้องของตนต่อประเด็นปัญหานั้นๆ เตรียมคำชี้แจง ข้อเท็จจริง และคาดหมายล่วงหน้าถึงข้อซักถามจากสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติและคิดหาคำตอบที่เป็นไปได้

4.3 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอาจแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ เพื่อหาจุดยืนที่เหมือนกัน

4.4 หากเป็นไปได้ ให้มีวิทยากรคอยช่วยเหลือนักเรียนเตรียมการแสดง หรือให้นักเรียนติดต่อผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือในการเตรียมบทบาทของตนต่อประเด็นปัญหา

5. จัดห้องเรียน จัดห้องเรียนให้เหมาะสม (อาจจัดให้เหมือนกับที่ประชุมสภานิติบัญญัติ) โดยให้มีโต๊ะประชุม โต๊ะพนักงานบันทึก และโต๊ะสำหรับผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น โต๊ะสำหรับผู้สื่อข่าว และจัดหาค้อนเล็กสำหรับประธานใช้เคาะโต๊ะ พร้อมป้ายบอก

ชื่อและบทบาทของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ผู้สอนอาจติดต่อขอใช้ห้องรับฟังความคิดเห็นหรือห้องประชุมขององค์กรนิติบัญญัติในท้องถิ่นก็ได้

6. ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น ควรดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ประสานในการรับฟังความคิดเห็น กล่าวเปิดการประชุมรับฟังความคิดเห็น แจ้งวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นและลำดับการเรียกผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อขึ้นแสดงความคิดเห็น

6.2 ประสานเรียกผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นที่ละคนเข้าร่วมชี้แจงข้อเท็จจริง แล้วตอบข้อซักถามจากคณะผู้รับฟังความคิดเห็น ผู้สอนอาจจำกัดเวลาสำหรับการกล่าวชี้แจงประมาณ 3-4 นาที และการตอบข้อซักถามประมาณ 5-6 นาที ทั้งนี้อาจมอบหมายให้มีผู้ควบคุมการใช้เวลา

6.3 ในการซักถาม ประธานจะเป็นลำดับแรกในการตั้งข้อซักถามต่อผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น แล้วจึงตามด้วยสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการรับฟังความคิดเห็น คณะผู้รับฟังความคิดเห็นอาจซักถามเมื่อใดก็ได้หากมีคำถาม

6.4 หลังจากรับฟังผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแล้ว คณะผู้รับฟังความคิดเห็นจะทบทวนคำให้การของผู้เข้าร่วม อภิปรายประเด็นปัญหา และให้ข้อเสนอแนะว่าควรดำเนินการต่อไปอย่างไร

7. การซักถาม ข้อซักถามจะต่างกันไปตามหัวข้ออภิปราย เริ่มต้นด้วยการที่ประกาศกฎหมาย นโยบาย หรือประเด็นในการรับฟังความคิดเห็น จากนั้นเป็นการอภิปรายข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้ง ประเมินข้อดีข้อด้อยของจุดยืน และให้นักเรียนประเมินคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นนี้ สรุปการซักถามโดยให้นักเรียนอภิปรายประสิทธิผลของกิจกรรมนี้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมถึงความพอใจในการแสดงบทบาทของตน หากมีวิทยากรรับเชิญร่วมอยู่ในกิจกรรม ควรให้วิทยากรได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายสรุปด้วย

5.2 การประชุมประชาคม / สภาเทศบาล / สภาจังหวัด

การประชุมประชาคม / สภาเทศบาล / สภาเมือง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยที่หัวข้อทั่วไปของการประชุมมักจะเป็นเรื่องของนโยบายสาธารณะ การประชุมสภาเทศบาลหรือสภาจังหวัดเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเทศบาลหรือจังหวัดในการตัดสินใจ และยังมีบทบาทในการให้คำปรึกษา โดยมีตัวแทนที่คัดเลือกมาเพื่อสะท้อนทัศนะต่างๆ ของประชาชนในชุมชน เทศบาลหรือในจังหวัด

วิธีดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงหัวข้อของการประชุม หัวข้อเหล่านี้ได้ระบุอย่างชัดเจนอยู่ในบทเรียนต่างๆ ในหนังสือเรียน นอกจากนี้ผู้สอนอาจต้องทำให้แน่ใจด้วยว่านักเรียนเข้าใจลักษณะและจุดมุ่งหมายของการประชุมสภาเมือง

2. เชิญสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหรือกลุ่มตัวแทนท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อการประชุมเพื่อมาเป็นวิทยากรรับเชิญ

3. จัดการประชุมสภาเมืองโดยกำหนดบทบาทให้แต่ละคน ดังต่อไปนี้

3.1 ประธาน

3.2 เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของทั้งชุมชนหรือสภาเทศบาลเมือง

3.3 กลุ่มตัวแทนที่เห็นด้วยกับญัตติ

3.4 กลุ่มตัวแทนที่คัดค้านญัตติ

3.5 ชาวเมืองโดยทั่วไป

3.6 พนักงานบันทึก

4. ให้นักเรียนเตรียมการประชุมสภาเมืองตามบทบาทที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย คำสั่งโดยละเอียดในหนังสือเรียนประกอบกับการใช้เครื่องมือช่วยคิด ใช้ในการเตรียมการเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

5. จัดห้องเรียน โดยจัดโต๊ะสำหรับประธานและสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้แทน โต๊ะสำหรับพนักงานบันทึก และแทนสำหรับให้สมาชิกของกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนขึ้นพูด จัดหาค้อนเล็กสำหรับประธานใช้เคาะโต๊ะ และป้ายบอกชื่อและบทบาทของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ผู้สอนอาจติดต่อขอใช้ห้องรับฟังความคิดเห็นหรือห้องประชุมคณะกรรมการขององค์กรนิติบัญญัติท้องถิ่นก็ได้

6. ดำเนินการประชุมสภาเมืองตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุม แจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมและแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้แทนที่เข้าร่วมประชุม เจ้าหน้าที่ผู้แทนอาจกล่าวสั้น ๆ ถึงความสำคัญของประเด็นที่นำมาพิจารณาร่วมกัน ประธานแจ้งระเบียบซึ่งต้องปฏิบัติตามในระหว่างการประชุม เช่น การกำหนดเวลาในการนำเสนอ

6.2 ประธานมีอำนาจในการตัดบทการอภิปรายหากถึงเวลาที่จำกัดไว้ ห้ามผู้ใดพูดแสดงความคิดเห็นหากประธานไม่อนุญาต และห้ามผู้ใดขัดจังหวะหากมีผู้อื่นกำลังพูดอยู่ หากผู้พูดออกนอกประเด็น สบประมาทผู้อื่น หรือทำให้วัตถุประสงค์ของการประชุมเสียหาย ประธานการประชุมสามารถสั่งให้เขาหรือเธอออกจากการประชุมได้

6.3 ประธานให้ตัวแทนฝ่ายที่เห็นด้วยกับญัตติได้อภิปรายจุดยืนของกลุ่ม หลังจากทีตัวแทนอภิปรายเสร็จ ประธานให้คนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยกับญัตติได้ยื่นขึ้นพูด บุคคลเหล่านี้จะได้รับอนุญาตให้พูดตามลำดับการยื่น หรือผู้สอนอาจให้นักเรียนลงชื่อแล้วให้ประธานเรียกผู้พูดตามลำดับการลงชื่อ

6.4 ประธานให้ตัวแทนฝ่ายคัดค้านลุกขึ้นอภิปราย หลังจากทีตัวแทนอภิปรายเสร็จ หลังจากนั้นประธานให้คนอื่น ๆ ที่คัดค้านญัตติได้ยื่นขึ้นพูด โดยจะอนุญาตให้พูดตามลำดับ

6.5 หลังจากทีทั้งสองฝ่ายได้ใช้โอกาสในการอภิปรายแล้ว ประธานตั้งข้อซักถามเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความเห็นหรืออภิปรายเพิ่มเติม ระหว่างนี้ผู้ใดทีจะพูดต้องยื่นขึ้นและได้รับอนุญาตจากประธานแล้ว จึงจะแสดงความเห็นของตนหรือโต้แย้งความเห็นของผู้อื่นได้

6.6 ในตอนท้ายของการแลกเปลี่ยนความเห็นหรืออภิปราย ประธานแจ้งให้ที่ประชุมออกเสียงลงคะแนนญัตติ โดยตัดสินด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

7. การซักถาม ข้อซักถามมักต่างกันไปตามหัวข้อ เริ่มด้วยการอภิปรายผลการลงคะแนนญัตติ จากนั้นเป็นการอภิปรายข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งในหัวข้อนั้น ๆ ให้นักเรียนประเมินข้อดีของจุดยืนที่นำมาพิจารณาและกระบวนการที่นำไปสู่จุดยืนนั้น แล้วให้นักเรียนประเมินประสบการณ์ที่ได้จากการประชุมสภาเมืองนี้ สรุปการซักถามโดยให้นักเรียนอภิปรายประสิทธิผลของกิจกรรมนี้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมถึงระดับความพอใจในการแสดงบทบาทของตน หากมีวิทยากรรับเชิญร่วมอยู่ในกิจกรรมนี้ด้วย ควรให้วิทยากรได้มีส่วนในการอภิปรายสรุปด้วย

6) วิทยากรชุมชน

การเชิญบุคลากรในชุมชนที่มีประสบการณ์หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมในชั้นเรียน จะช่วยเพิ่มความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ วิทยากรชุมชนสามารถเป็นประโยชน์ต่อการสอนได้ในหลาย ๆ ทางต่อไปนี้

1. ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวามากขึ้น ด้วยการบอกเล่าประสบการณ์จริงและวิธีการนำแนวความคิดที่กำลังศึกษาอยู่ไปประยุกต์ใช้
2. ช่วยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน อย่างเช่น การแสดงบทบาทสมมติ และการจำลองการรับฟังความคิดเห็น หรือการประชุมของผู้บริหารท้องถิ่น

3. เพิ่มคุณค่าของการทัศนศึกษาโดยเป็นผู้บรรยายและตอบข้อซักถามให้กับนักเรียน ในระหว่างการเยี่ยมชมสถานที่จริง อย่างเช่น ห้องประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. สร้างความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับชั้นเรียน โดยการที่วิทยากรสละเวลาส่วนหนึ่งให้นักเรียนสามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้ เพื่อตอบคำถามหรือประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในบทเรียนนั้น ๆ

ผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรในชั้นเรียนนั้นมีที่มาแตกต่างกันไปตามความหลากหลายของชุมชน โดยทั่วไปแล้วจะมี ตำรวจ ทนายความ ผู้พิพากษา สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งคณาจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์หรือกฎหมาย บุคคลที่เป็นแบบอย่างคุณลักษณะที่ดี บางบทเรียนอาจต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม หรือธุรกิจ บุคคลเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนต่าง ๆ ในหลักสูตร รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา มีชีวิตชีวาและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การเข้าร่วมในชั้นเรียนของวิทยากรชุมชนเกิดประโยชน์มากที่สุดนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนงานอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของวิทยากร ควรสัมพันธ์กับบทเรียนหรือแนวคิดที่เรียนในบทนั้น ๆ
2. รูปแบบสำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมนั้น ควรจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับนักเรียน วิทยากรควรช่วยนักเรียนเตรียมบทบาทที่จะแสดงหรือข้อโต้แย้งที่จะใช้การรับฟังความคิดเห็น หรือการประชุมสภาท้องถิ่น วิทยากรอาจรับบทบาทเป็นผู้ที่มีบทบาทในการทำกิจกรรมกับนักเรียน หรือตอบคำถามต่าง ๆ เกี่ยวกับรายละเอียดปลีกย่อยในบทเรียน นอกจากนี้ วิทยากรยังควรมีส่วนร่วมในการอภิปรายสรุปบทเรียนหรือกิจกรรมอีกด้วย

3. วิทยากรควรให้มุมมองที่หลากหลายและสมดุลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หากเป็นไปได้ที่วิทยากรจะให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยปราศจากความโน้มเอียง ผู้สอนควรเชิญวิทยากรคนที่สองเพื่อเสริมมุมมองให้รอบด้าน นอกจากนี้วิทยากรควรพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาเฉพาะอาชีพและควรพูดในแบบที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด

4. ก่อนที่วิทยากรจะเข้าร่วมในชั้นเรียนนั้น นักเรียนควรเตรียมตัวอย่างดีเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเมื่อวิทยากรมาถึง

5. วิทยากรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นครูโดยอาชีพ ดังนั้นจึงไม่ควรให้วิทยากรต้องมารับผิดชอบกับการจัดการในชั้นเรียน ผู้สอนจึงควรอยู่ในชั้นเรียนด้วยตลอดเวลา และบางครั้งผู้สอนอาจจำเป็นต้องให้แนวทางแก่วิทยากรโดยการตั้งคำถามที่เหมาะสมหรือให้ข้อมูลเพื่อชี้แนะให้วิทยากรสามารถสื่อสารกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทนำ

หน่วยการเรียนรู้ ความมีวินัย

เกริ่นนำ หน่วยการเรียนรู้

ผู้สอน นำเสนอภาพรวมของความมีวินัยว่า วินัย มีความหมายกว้างขวางและมีความสำคัญทั้งต่อตนเองและต่อการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ในชุมชนและสังคม โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยที่ผู้คนมีสิทธิ เสรีภาพ และมีความหลากหลาย วินัยจะเป็นเครื่องมือช่วยสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน

ผู้ที่มีวินัยจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต สังคมที่มีวินัย เป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้คนในสังคมมีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อตกลงของสังคม รู้หน้าที่ รู้รับผิดชอบในฐานะสมาชิกสังคม ก็จะทำให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

ในหน่วยการเรียนรู้นี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงวินัยที่มีความหมายกว้างและมีความสำคัญสำหรับสังคมประชาธิปไตยในระดับกฎระเบียบ กฎหมาย ซึ่งถือเป็นข้อตกลงเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันในสังคม รวมถึงได้รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญ แหล่งที่มาของวินัย ผลของการมีวินัย รวมทั้งได้ทบทวนตนเองและสังคมรอบตัวในเรื่องความมีวินัย

นำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนอาจเลือกใช้กิจกรรมดังต่อไปนี้

1) ให้นักเรียนอ่าน พระบรมราโชวาท พร้อมกันหรืออ่านทีละคน โดยผู้สอนเป็นผู้เลือกผู้อ่านลำดับต่อไป และอภิปรายความหมายของพระบรมราโชวาทพร้อมกัน หรือ

2) ตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงต้องเรียนเรื่องความมีวินัย แล้วให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน

- สรุป เชื่อมโยงสู่ปัญหาในสังคมที่เกิดจากการไม่มีความมีวินัย นักเรียนในฐานะสมาชิกในสังคมและเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความมีวินัย มีความหมายครอบคลุมไปถึงการมีกฎ ระเบียบ และกฎหมาย และการประเมินความเหมาะสมของกฎ ระเบียบ และกฎหมาย รวมไปถึงการตรวจสอบการออกกฎ ระเบียบ และกฎหมายเหล่านั้นด้วย

วัตถุประสงค์ของหน่วย

นักเรียนจะได้เรียนรู้ความหมายของวินัย ที่มาของวินัย และความสำคัญของวินัยในระดับบุคคล และสังคม เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจและมีความตระหนักต่อความสำคัญของการมีวินัย

ผู้สอนอาจให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 3 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้นี้อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

“...วินัยนั้นเมื่อนำมาฝึกหัดปฏิบัติจะเป็นดังข้อบังคับ
ที่ควบคุมบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ
จึงอาจทำให้เกิดความอึดอัด ลำบากใจ เพราะต้องฝืนกระทำ
แต่เมื่อปฏิบัติไปให้ชินจนรู้สึกว่าเป็นไปโดยอัตโนมัติแล้วก็จะสำเร็จผล
ทำให้เป็นคนมีระเบียบ และเป็นระเบียบ คือคิดก็เป็นระเบียบ ทำก็เป็นระเบียบ
ตามลำดับขั้นตอน ตามกาลเทศะ ตามความเหมาะสมพอควร
หายสับสน หายลังเล และหายขัดแย้ง ทั้งในความคิด ทั้งในการทำงาน
สามารถนำวิชาความรู้และความชำนาญต่างๆ ประการ
ไปใช้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว สำเร็จผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย
ช่วยให้เกิดผลสมบูรณ์ตามจุดหมาย
ทั้งนี้จะเกื้อกูลรักษาผู้มีวินัยให้เจริญสวัสดิ์ทุกเมื่อ...”

พระบรมราชาโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันที่ 26 มีนาคม 2527

บทที่ 1 ความมีวินัยหมายถึงอะไร

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

เมื่อจบบทเรียนนี้นักเรียนจะเข้าใจและสามารถจะระบุถึงความหมายของวินัย และพฤติกรรมของการเป็นผู้มีวินัยได้

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อน พิจารณาภาพและอ่านคำอธิบายใต้ภาพ แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ โดยผู้สอนพิจารณาใช้เวลาทำกิจกรรมตามความเหมาะสม

- นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อภาพเหล่านี้
- ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเรื่องความเป็นวินัย
- ภาพเหล่านี้ แสดงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยอย่างไร
- กรณีนี้ หากไม่มีวินัย จะเกิดอะไรขึ้น

ภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2 แสดงเหตุการณ์สึนามิ ที่ประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2011

ภาพที่ 3 และ ภาพที่ 4 ชาวญี่ปุ่นที่ประสบภัย หลังเหตุการณ์สึนามิ

ภาพที่ 5 และ ภาพที่ 6 ชาวญี่ปุ่นที่ประสบภัย หลังเหตุการณ์สึนามิ ที่ตู้โทรศัพท์ และบริเวณรถไฟใต้ดิน

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4 - 5 คน เขียนความหมายของคำว่า วินัย ตามความเข้าใจของกลุ่มลงในกระดาษ แล้วนำเสนอต่อชั้นเรียนว่ากลุ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าวินัยว่าอย่างไร

การอ่านและอภิปราย

ผู้สอนสรุปความหมาย โดยให้นักเรียนอ่านออกเสียง “ความมีวินัย คือ อะไร” เพื่อทบทวนความหมายของความมีวินัยตามหลักสูตรนี้

วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ กฎและระเบียบ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการช่วยให้เกิดความยุติธรรมและเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้ทบทวนตนเอง และเป็นการเรียนรู้ตนเองก่อนนำไปสู่สังคมภาพรวมต่อไป

บทที่ 2 แหล่งที่มาของความมีวินัย

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนวาดภาพสังคมที่ปราศจากความมีวินัย ว่าจะมีลักษณะอย่างไร ชีวิตที่บ้าน ที่โรงเรียน ในชุมชน และสังคม ไม่มีใครมีวินัย

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่าพวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

ให้นักเรียนรวบรวมภาพแสดงถึงความมีวินัยจากชีวิตประจำวันในโรงเรียน จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ต ใช้ภาพเหล่านี้จัดแสดงบนผนังด้านหลังห้อง หรือจัดทำนิทรรศการ

ทั้งนี้เพื่อเป็นการทบทวนความคิดของความรู้จากห้องเรียนสู่ชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ความมีวินัยไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเป็นชาวญี่ปุ่น แต่วินัยสามารถสร้างได้จากแหล่งที่จะทำให้เกิดวินัย นั่นคือ จากตัวบุคคลเองและจากสังคม บทเรียนนี้จึงต้องการให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจว่าความมีวินัยมีที่มา และสร้างขึ้นได้

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรม

กิจกรรมนี้ ผู้สอนต้องให้ความสำคัญที่นักเรียนจะได้เรียนรู้การจำแนกระดับความมีวินัย เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การทำความเข้าใจถึงการสร้างวินัยสามารถสร้างได้จากตนเองเป็นในบทต่อ ๆ ไป

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

ให้นักเรียนจับคู่เพื่อตอบคำถาม ดังต่อไปนี้ และเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

1. พฤติกรรมเหล่านี้เป็นวินัยในระดับใด
2. การบังคับใช้กฎ กติกา หรือวินัยเหล่านั้น ต้องมีผู้บังคับหรือไม่

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง “แหล่งที่มาของความมีวินัย” และ “วินัยระดับบุคคล” และ “พลเมืองที่มีลักษณะอันเป็นที่ปรารถนาของสังคมประชาธิปไตย” และ “วินัยในระดับสังคมที่ต้องส่งเสริม” อภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน

พฤติกรรม	ระดับของวินัย	
	บุคคล	ส่วนรวม
<ul style="list-style-type: none"> • เก็บการบ้านไว้ทำพรุ่งนี้ • กลับจากโรงเรียนต้องเก็บถุงเท้า รองเท้า และกระเป๋าหนังสือเรียนให้เรียบร้อย • วันอาทิตย์นอนตื่นสาย • การออกนอกโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต • นักเรียนชกต่อยกันเพราะแย่งกันซื้อของที่โรงอาหาร • เกิดอุบัติเหตุหน้าโรงเรียนเพราะขับรถฝ่าไฟแดง • นักศึกษาตกเกรดเพราะห้อยโหนอยู่ท้ายรถ • นักเรียนหลายคนไม่ส่งการบ้านตามกำหนดที่ครูบอก • เกิดเหตุทะเลาะวิวาทเพราะจอดรถขวางทางเข้าออก • สมชายชอบขับรถแข่งคันอื่น ๆ อยู่เสมอ • สมใจทิ้งขยะออกทางหน้าต่างรถขณะนั่งรถไปโรงเรียน • สมหญิงชอบพกโทรศัพท์มือถือเข้าห้องเรียนทั้งที่โรงเรียนห้าม • สมชายไม่นำกระเป๋านักเรียนมาโรงเรียน • ไต้ง นักเรียนที่ตัวโตกว่าเพื่อนไม่ยอมเข้าแถวซื้ออาหารในโรงเรียน • คนขับรถเมล์ไม่หยุดรถรับผู้โดยสารที่สี่แยกไฟแดง ทั้ง ๆ ที่มีคนโบกขอขึ้นรถ • พ่อแม่ลงโทษตีกลงใช้คอมพิวเตอร์เป็นเวลา 2 วัน เพราะดึกเล่นเกมจนทำการบ้านไม่เสร็จ • กรรมการขับไล่ผู้เล่นออกจากการแข่งขัน เนื่องจากพวกเขาชกต่อยกัน • ธรรมบอกกับลูกว่าลูกจะต้องถูกกักบริเวณเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ เนื่องจากฝ่าฝืนกำหนดเวลากลับบ้าน 		

แหล่งที่มาของความมีวินัย

1. **ตัวบุคคล** เป็นวินัยที่มาจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคล เรียกว่า วินัยในตนเอง เช่น การตรงต่อเวลา การจัดสิ่งของเป็นระเบียบ การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย การทำการบ้านและการอ่านหนังสือตามเวลาที่กำหนด

2. **สังคม** ซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นวินัยที่มาจากภายนอก จากความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ การจัดระเบียบของสังคม การให้ลำดับความสำคัญก่อนหลัง การมีข้อตกลง ระเบียบ หรือกฎหมาย

วินัยระดับบุคคล คือ

1. วินัยในความประพฤติทั่วไป เช่น การเก็บข้าวของเป็นที่เป็นทาง ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำสั่ง รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ประพฤติตนเหมาะสมกับวัย รักษาคำพูดหรือคำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น

2. วินัยในกิจวัตรประจำวัน เช่น การมีระเบียบในตนเอง ตั้งแต่การดูแลความสะอาดของร่างกาย การแต่งกาย การจัดการความเป็นระเบียบของสิ่งของ การทำกิจวัตรตามกำหนดเวลาสม่ำเสมอ และการดูแลช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย

3. วินัยในการเรียน เช่น รับผิดชอบในการเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม ฝึกฝนการบ้าน และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะอื่น ๆ โดยตนเอง

4. วินัยในการทำงาน เช่น ความเป็นระเบียบ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำอะไรก็ทำจนสำเร็จและทำอย่างเต็มความสามารถ

5. วินัยในการควบคุมตนเอง เช่น ควบคุมอารมณ์ได้ มีพฤติกรรมและการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่ส่งผลต่ออารมณ์ และความยากลำบาก

พลเมืองที่มีลักษณะอันเป็นที่ปรารถนาของสังคมประชาธิปไตย

บุคคลที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนเป็นผู้มีวินัย จะเป็นพลเมืองที่มีลักษณะอันเป็นที่ปรารถนาของสังคมประชาธิปไตย ดังนี้

1. มีระเบียบ เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎ ระเบียบของสังคม ได้แก่ เคารพกฎหมายบ้านเมือง กฎจราจร ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม
2. มีความรับผิดชอบ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำ วางแผนในการใช้เวลา ในการทำงานและการดำเนินชีวิต พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ แบ่งเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมดำเนินชีวิตประจำวัน
3. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ รู้จักเสียสละ ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย แสดงมารยาทได้ถูกต้องตามกาลเทศะอย่างสม่ำเสมอ
4. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนและควบคุมตนเองได้
5. มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความเป็นผู้นำมีลักษณะมุ่งอนาคต อันเป็นผลจากการรู้จักประเมินตนเอง ประเมินข้อดีข้อเสียของตนเอง มุ่งมั่นปรับปรุงและพัฒนาตนเอง
6. มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น และมีความเห็นใจผู้อื่น ไม่พูดเท็จแอบอ้างหรือนำของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. **คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม** การคิดถึงเพียงประโยชน์ส่วนตน ทำให้ละเลยการปฏิบัติตนตามวินัยของสังคม และส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม โดยเฉพาะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ ของสมาชิกในสังคม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

การสรุปทบทเรียน

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่า พวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะท้ายบทนี้ ช่วยเสริมหรือขยายความเข้าใจของนักเรียนไปสู่บริบทสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ที่คนไทยใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมไทย ที่ทั้งช่วยสนับสนุนและเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาความมีวินัยได้ทั้งสิ้น

ให้นักเรียนค้นคว้าหาประเพณี วัฒนธรรม ที่คนไทยใช้เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม และนำเสนอในชั้นเรียน

วินัยในระดับสังคมที่ต้องส่งเสริม คือ

1. **มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ จนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงตรงตามเวลา รวมทั้งความรับผิดชอบต่อเมื่องานล้มเหลว และพยายามหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
2. **ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมาย และข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติที่สังคมกำหนด** รวมทั้งหลักศาสนาตามที่สังคมยึดถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในสังคมหรือตามความเชื่อของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีระเบียบวินัยจะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามประเพณีที่ดีงามของสังคมนั้น ๆ ด้วย จึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสุข

บทที่ 3 ความสำคัญของความมีวินัย

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าการมีวินัย หรือการเป็นผู้ที่มีวินัย มีความสำคัญทั้งในระดับบุคคลที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และในระดับสังคมที่จะทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมเพรียงกันและเกิดพลังของการร่วมมือ ลดความขัดแย้ง และนักเรียนยังได้เรียนรู้ถึงภาวะที่คนไม่ปฏิบัติตามวินัย ไปจนถึงภาวะที่สังคมไร้วินัย และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ผู้สอนต้องให้ความสำคัญที่นักเรียนจะวิเคราะห์ผลของวินัยและกฎ ระเบียบ ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและส่วนรวม

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

ให้นักเรียนจับคู่และช่วยกันตอบคำถามว่า วินัยต่อไปนี้จะส่งผลอย่างไรต่อบุคคลและต่อส่วนรวมบ้าง นักเรียนอาจใช้ตารางหน้าต่อไปเพื่อบันทึกคำตอบ

- การตรงต่อเวลา
- กติกาในการแข่งขันฟุตบอล
- ระเบียบในการอยู่โรงเรียน
- หลักการปฏิบัติตนในโรงพยาบาล
- กฎหมายที่บังคับใช้ในรัฐ

เรื่องที่พิจารณา	ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น	ผู้ได้รับผลกระทบ	
		ตัวเอง	ส่วนรวม
<ul style="list-style-type: none"> • การตรงต่อเวลา • กติกาในการแข่งขันฟุตบอล • ระเบียบในการอยู่โรงเรียน • หลักการปฏิบัติตนในโรงพยาบาล • กฎหมายที่บังคับใช้ในรัฐ 			

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน และ “วินัยในระดับสังคมที่ต้องส่งเสริม” อภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน

หน้าที่ของวินัย

1. **ต่อสังคม** วินัยเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ผู้คนปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เบียดเบียนกันและกัน เพื่อความสงบเรียบร้อย
2. **ต่อบุคคล** วินัยเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ไม่ทำอะไรตามความคุ้นเคยหรือตามใจตนเองเพราะคิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น โดยเฉพาะความเดือดร้อนที่จะเกิดแก่ผู้อื่น หรือการเสียประโยชน์ของส่วนรวม อันเกิดจากการกระทำของตน สำนึกดังกล่าวจะพัฒนาให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนจับคู่ หรือให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ขึ้นกับผู้สอน กิจกรรมนี้ให้ความสำคัญกับการมีวินัยที่ทั้งอาจมีกฎ มีระเบียบ หรือข้อบังคับโดยตรง หรือเป็นวินัยของปัจเจกบุคคลเอง และให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ตั้งแต่ เช่น ผู้ออกกฎ ระเบียบ ผู้ใช้กฎ ระเบียบ ผู้ถูกบังคับใช้ และผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่ผลกระทบของวินัยที่จะส่งผลต่อทั้งบุคคล และสังคม

กรณีศึกษาเพื่อคิดวิเคราะห์

ให้นักเรียนจับคู่หรือให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อพิจารณกรณคดีต่อไปนี้ และตอบว่ากรณคดีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวินัยอย่างไรบ้างตามคำถาม 2 ข้อด้านล่าง การแสดงความคิดเห็นทั้งในฐานะกลุ่มและบุคคลให้ทำได้อย่างเสรี โดยยกมือขออนุญาตเพื่อแสดงความคิดเห็น

- รถโรงเรียนที่นักเรียนนั่งมาถูกรถเก๋งของวัยรุ่นที่ขับแข่งในที่ห้ามแข่งเฉี่ยวชนทำให้นักเรียนมาเรียนไม่ทัน
- ใต้ของหญิงไม่เป็นระเบียบ ทำให้หญิงหาใบงานที่คุณครูมอบหมายการบ้านที่วางไว้บนโต๊ะเขียนหนังสือไม่พบ
- ชายคนหนึ่งเปิดกระจกรถและโยนขยะทิ้งลงมาบนถนน
- วิทยุรายงานข่าวด่วนว่ามีเด็กตกน้ำเพราะมีการแย่งชิงกันขึ้นลงเรือโดยสาร
- นายกรัฐมนตรีแถลงข่าวว่า ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการขุดลอกท่อระบายน้ำ เหตุเกิดจากขยะจากบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมลงไปอุดตัน
- นักศึกษาชกต่อยกับเจ้าของร้านขายอาหารเพราะจอดรถวางกลางซอย
- นักเรียนส่งเสียงดังในห้องสมุด
- สมชายชอบเล่นเกมออนไลน์จนตึกทำให้ตื่นสายไปเข้าเรียนชั่วโมงแรกที่มหาวิทยาลัยไม่ทัน

ท่านคิดอย่างไร

1. กรณคดีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกฎ ระเบียบ วินัย อย่างไร
2. ใครเกี่ยวข้องกับกฎ ระเบียบ วินัย และกฎหมายเหล่านั้นบ้าง

กิจกรรมที่ 3

กิจกรรมนี้เป็นการแสดงด้วยภาพของเหตุการณ์ไร้วินัย ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาในสังคม เพื่อตอบคำถามว่า เกิดผลกระทบอะไรบ้าง ผู้สอนต้องให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิดของกิจกรรมดังกล่าวในการวิเคราะห์

ให้นักเรียนพิจารณาภาพต่อไปนี้ และตอบคำถามว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในภาพส่งผลกระทบอะไรบ้าง ขอให้ให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิดหน้า 52 เพื่อตอบคำถาม

ภาพที่ 1 นักกีฬาในสนาม

ภาพที่ 2 รองเท้าของนักเรียนที่ถอดไว้หน้าห้องเรียน

ภาพที่ 3 การจราจรบนท้องถนน

เรื่องที่พิจารณา	ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น	ผู้ได้รับผลกระทบ	
		ตัวเอง	ส่วนรวม
<ul style="list-style-type: none"> • การขาดวินัยในโรงเรียน • นักกีฬาชกต่อยกันในสนาม • การจรรยาที่ไร้ระเบียบบนท้องถนน • การทะเลาะวิวาท • การปล้นธนาคาร • การก่ออาชญากรรม 			

กิจกรรมที่ 4

ผู้สอนให้นักเรียนอ่านเรื่องต่อไปนี้ ทีละคนโดยผู้สอนเป็นผู้เลือกผู้อ่านในลำดับต่อไป ทั้งนี้ผู้สอนอาจให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ได้ตามความเหมาะสม

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

อ่านเรื่องและตอบคำถาม

“ในสมัยที่ผมยังเป็นหนุ่มน้อย การเติบโตอยู่ในประเทศที่มีความสงบสันติและน่าภาคภูมิใจอย่างแคนาดา เป็นช่วงทศวรรษ 1960 ที่ผมมีความศรัทธาอย่างแรงกล้าในลัทธิอนาธิปไตย ที่เชื่อว่าสังคมไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายของ นักคิดชาวรัสเซีย ที่ชื่อ Mikhail Alexandrovich Bakunin (มีฮาอิล อะเล็กซานโดรวิช บาคูนิน) ผมเคยหัวเราะใส่พ่อแม่ของผมที่บอกว่าจะเกิดเหตุการณ์รอกบนดินขึ้น หากรัฐบาลลงอาวุธลง

บทพิสูจน์ความคิดเห็นระหว่างผมกับพ่อแม่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 1969 เวลา 8 โมงเช้า ตำรวจของเมือง มอนทรีอัล (Montreal) หยุดงานประท้วงเรียกร้องการขึ้นเงินเดือน เมื่อเวลาล่วงเลยมาถึง 11.20 น. ธนาคารแห่งแรกถูกปล้น ถึงยามบ่ายร้านค้าต่างพากันปิดร้านเพราะเกิดการปล้นสะดมไปทั่วไม่กี่ชั่วโมงจากนั้นคนขับรถแท็กซี่เฝ้าอุ้งรถของคู่แข่งที่แย่งรับ-ส่งผู้โดยสารที่สนามบิน เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกข่มขู่ยิงเสียชีวิตโดยมีปืน กลุ่มจลาจลเข้าทำลายร้านอาหารและโรงแรมหลายแห่ง หมอคนหนึ่งสังหารขโมยที่ถือโอกาสที่ไม่มีผู้รักษากฎหมายเข้าขโมยของในบ้านผู้คนที่นอกเมือง

เมื่อสิ้นวันอันปราศจากการใช้กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ธนาคาร 6 แห่ง และร้านค้ากว่า 100 แห่งถูกปล้น มีการวางเพลิง 12 จุด กระจกร้านรวงถูกทุบแตก เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินรวมประมาณ 3 ล้านดอลลาร์ค่าที่สุดในที่สุด เมืองต้องขอความช่วยเหลือจากกำลังทหาร และ หน่วยงานพิเศษมาช่วยดูแลความสงบและอาชญากรรม” (แปลจาก *The Blank Slate: The Modern Denial of Human Nature*, 2002)

ท่านคิดอย่างไร

1. หากสังคมไม่มีวินัย ไม่มีกฎหมาย หรือกฎหมาย อาจเกิดผลกระทบอะไรบ้าง
2. ผู้คนเกี่ยวข้องกับวินัยในสังคม โดยเฉพาะกฎ กฎเกณฑ์ และกฎหมาย อย่างไรบ้าง

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านพร้อมกันในหัวข้อ “ความสำคัญของความมีวินัย” และอภิปรายร่วมกัน

ความสำคัญของความมีวินัย

ในสังคมประชาธิปไตย ความเสมอภาคเท่าเทียมและใช้สิทธิของตน โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นนั้น จำเป็นต้องมีข้อตกลงเพื่อถือปฏิบัติร่วมกัน ข้อตกลงนั้นครอบคลุมถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง กติกา มารยาท และกฎหมาย ซึ่งถือเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในสังคม หากไม่ถือปฏิบัติตามข้อตกลง จะต้องมีบทลงโทษตามเงื่อนไขและข้อกำหนดตามข้อตกลงนั้นเช่นเดียวกัน ในสังคมของการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างมีระเบียบวินัยสงบสุขและไม่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ผู้ปกครองจึงต้องมีอำนาจหน้าที่ ในการออกและบังคับใช้กฎ ระเบียบ และกฎหมายเหล่านั้น

วินัยจึงเป็นเครื่องกำกับสังคม การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของสมาชิกในสังคมจึงส่งผลกระทบต่อทางใดก็ทางหนึ่งต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมนั้นหากสมาชิกในสังคมมีวินัย สังคมจะมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎ ระเบียบ และกฎหมาย ต่างเป็นการบังคับควบคุมและสร้างวินัยจากภายนอก ซึ่งต้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างวินัยภายในตัวบุคคลด้วย

กิจกรรมที่ 5

กิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความเข้าใจเรื่องวินัยไปสู่วิถีชีวิต และเป็นแบบฝึกหัดให้นักเรียนวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

1. แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 5 คน ให้แต่ละคนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความมีวินัย และความไม่มีวินัยที่พบเห็นในสังคม ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วให้คัดเลือกเรื่องที่น่าสนใจที่สุดมานำเสนอ กลุ่มละ 1 เรื่อง
2. ร่วมกันวิเคราะห์ว่า วินัย ที่เลือกมานั้นมีความสำคัญอย่างไรทั้งต่อตนเองและสังคม

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่านหัวข้อ “ความสำคัญของความมีวินัย” พร้อมกันอีกครั้ง เพื่อเป็นข้อสรุปของบทเรียนนี้

และให้นักเรียนทบทวนจุดมุ่งหมายของบทเรียน และอธิบายว่าพวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะนี้ ผู้สอนควรพิจารณาให้นักเรียนได้ฝึกฝนทั้งหมดเพื่อเสริมทักษะของความเป็นพลเมือง

1. ให้นักเรียนบันทึกความมีวินัยของตนเองลงในสมุดบันทึกและนำเสนอหน้าห้องเรียน
2. ให้นักเรียนจดบันทึกภาวะไร้วินัยที่พบเห็นในสังคมรอบตัว หรือที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ และนำเสนอให้ห้องเรียน
3. จากคำกล่าวที่ว่า “ผู้ที่ไม่มีความมีวินัยจะเป็นคนที่ไม่มีความมั่นใจ ไม่มีเป้าหมายในชีวิต จะทำอะไรตามอารมณ์ความพอใจ จึงไม่มีคุณค่าสำหรับตนเองและผู้อยู่ใกล้ชิด และไม่สามารถจะสร้างหลักฐานความมั่นคง ทั้งด้านความรู้ ความคิด และฐานะทางเศรษฐกิจให้กับตนเองได้ตลอดกาล ดังนั้น วินัยจึงมีความจำเป็นแก่ชีวิต และความมั่นคงของประเทศชาติ...” ให้นักเรียนคิดกิจกรรมได้ว่าที่ “วินัยสร้างชาติ” โดยเนื้อหาให้ครอบคลุมถึง กฎ กฏเกณฑ์ และกฎหมายอันเป็นแนวปฏิบัติของผู้นั้นในชาติด้วย

หน่วยที่ ๒

ประโยชน์ และ ต้นทุน ของความมีวินัย

วัตถุประสงค์ของหน่วย

ในหน่วยนี้นักเรียนจะได้ทราบถึงการประเมิน และการปรับปรุงกฎเกณฑ์ ความเหมาะสมของกฎ กฎเกณฑ์ หรือกฎหมายที่บังคับใช้กับคนในสังคม พร้อมทั้งทำความเข้าใจต่อประโยชน์และต้นทุนของความมีวินัย เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สำหรับการดำเนินชีวิต

สังคมที่มีวินัยหรือการเป็นผู้มีวินัยนั้น ต้องมีความเพียรพยายาม ฝึกฝนอดทน และต้องเสียสละในบางครั้งซึ่งเปรียบเสมือนเป็นต้นทุนเพื่อสร้างความมีวินัยให้เกิดขึ้น นอกจากนี้นักเรียนยังจะได้เรียนรู้ว่าในสังคมประชาธิปไตย วินัยที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ หรือกฎหมายนั้น สามารถตรวจสอบ เปลี่ยนแปลง และกำหนดขึ้นใหม่โดยพลเมืองผู้อยู่ภายใต้กฎระเบียบนั้น ๆ

ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 2 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้นี้อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

บทที่ ๔ การประเมินกฎ ระเบียบ และความมีวินัย

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้ทราบถึงการประเมินและการปรับปรุงกฎเกณฑ์ ความเหมาะสมของกฎ กฎเกณฑ์ หรือกฎหมายที่บังคับใช้กับคนในสังคม และสามารถตรวจสอบ และเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือกำหนดขึ้นใหม่ของกฎระเบียบได้

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

กิจกรรมนี้ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกฝนการวิเคราะห์ผลของกฎ ระเบียบ ที่บังคับใช้ หรือจะออกเพื่อบังคับใช้กับส่วนรวม

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 3-5 คน มอบหมายให้รับผิดชอบกลุ่มละ 2-3 ข้อ วิเคราะห์ความเหมาะสมของกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายในข้อที่ได้รับมอบหมาย และตอบคำถามท้ายกิจกรรม

1. นักเรียนชาย ม.ต้น จะเล่นฟุตบอลที่สนามได้ ต่อเมื่อนักเรียน ม.ปลาย เลิกเล่นแล้ว
2. ผู้ป่วยทุกรายต้องเข้ารับบริการตามลำดับก่อน-หลังเพื่อพบแพทย์ไม่ว่าจะมีอาการหนักเบาอย่างไร
3. ศาลพิจารณาดัดสินลงโทษหนักเบาตามความรุนแรงของความผิดที่กระทำ
4. เทศบาลออกเทศบัญญัติว่าด้วยการแยกขยะ หากบ้านหรือสถานที่ใดไม่แยกขยะต้องเสียค่าปรับสูงถึงหนึ่งแสนบาท
5. รถจักรยานจะออกมาวิ่งบนถนนได้เมื่อไม่มีรถยนต์ออกมาวิ่งแล้วเท่านั้น
6. ข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดให้รถยนต์ห้ามจอดหน้าโรงเรียนตั้งแต่เวลา 07.00-16.30 น. ยกเว้นวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ
7. รัฐบาลกำลังเสนอร่างกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่มีอายุ 12-20 ปี ขับขี่จักรยานยนต์ได้เฉพาะเวลากลางวันเท่านั้น
8. เทศบาลกำหนดให้มีการเก็บภาษีสำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการโฮมสเตย์ (homestay) เพิ่มขึ้น
9. คณะรัฐมนตรีมีมติให้นักเรียนขึ้นรถเมล์ฟรีทุกสาย ทุกคัน ทุกวัน
10. ผู้อำนวยการโรงเรียนออกกฎให้นักเรียนทุกคนสวมหมวกมาโรงเรียน

ท่านคิดอย่างไร

1. การใช้กฎ กฎเกณฑ์ ระเบียบ วินัย ในแต่ละข้อมีความเหมาะสมอย่างไร เพราะอะไร
2. กฎ กฎเกณฑ์ ระเบียบ วินัยที่ดีควรเป็นเช่นไร
3. จะพัฒนากฎ ระเบียบ วินัยที่ดี ควรทำอย่างไร

กิจกรรมที่ 2

กิจกรรมนี้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม การใช้บัตรคำเพื่อทำให้นักเรียนอยู่ภายใต้ภาวะบังคับของการแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้สอนอาจนำไปปรับใช้กับกิจกรรมอื่นๆ ในหลักสูตรนี้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อแสดงความคิดเห็นแล้วให้มีการอภิปราย และผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการอภิปรายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น แม้เป็นความคิดเห็นที่แตกต่าง ทั้งนี้ให้นักเรียนได้ฝึกใช้ตารางช่วยคิด “เพื่อการประเมินกฎเกณฑ์และกฎหมายต่างๆ”

1. ให้นักเรียนทั้งชั้นเรียนรับแจกบัตรคำคนละ 2 ใบ บัตรแรกเขียนอักษร A ด้วยสีเขียว และบัตรที่สองเขียนอักษร B ด้วยสีแดง
2. ให้นักเรียนอ่านกฎหรือระเบียบของโรงเรียนแห่งหนึ่งแล้วให้พิจารณาว่าดี หรือเหมาะสมหรือไม่ โดยหากพิจารณาว่าดีให้ชูบัตร A และหากเห็นว่าไม่ดีให้ชูบัตร B

กฎระเบียบของโรงเรียนมีดังนี้

- 1 ห้ามครูให้การบ้าน และนักเรียนห้ามทำการบ้าน
- 2) ห้ามการกลั่นแกล้ง และทะเลาะวิวาท
- 3) นักเรียนต้องรักและชื่นชมคุณครูทุกคน
- 4) ห้ามเคี้ยวหมากฝรั่งในโรงเรียน ยกเว้นที่ซื้อจากสหกรณ์ของโรงเรียน
- 5) นักเรียนสามารถเลือกได้ว่าอยากเรียนในชั้นใด
- 6) ครูที่มีอายุราชการมากสามารถเลือกช่วงเวลาสอนได้ก่อน
- 7) ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน

3. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันสั้น ๆ ว่ากฎนั้นดีหรือไม่ดีเพราะอะไร บันทึกเหตุผลเหล่านั้นไว้ และให้ทำกิจกรรมที่ 3 ต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 3

กิจกรรมนี้เป็นการจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้น้ำซึ่งมีความสำคัญต่อการอุปโภคบริโภคของมนุษย์ทุกคนในทุกวันนี้ มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการบริหารจัดการของรัฐและนโยบายของรัฐ ในกิจกรรมวิเคราะห์กฎเกณฑ์นโยบายสาธารณะของกรณีนี้จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และใช้หลักการ “กฎเกณฑ์ที่ดี” ทั้ง 6 หลัก หน้า 60 มาพิจารณา โดยใช้ตารางช่วยคิด “เพื่อการประเมินกฎเกณฑ์และกฎหมายต่างๆ” หน้า 61

กรณีศึกษา “เทศบาลสุขนคร”

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย และร่วมกันพิจารณากฎระเบียบต่อไปนี้ และตอบคำถามว่าท่านคิดอย่างไร

เทศบาลเมืองสุขนคร มีนโยบายประหยัดน้ำที่อาจไม่เพียงพอสำหรับฤดูแล้งที่จะมาถึง จึงกำหนดกฎเกณฑ์การใช้น้ำ ซึ่งน่าจะช่วยสถานการณ์ได้ โดยที่กฎเกณฑ์แต่ละข้อล้วนมีจุดอ่อนอย่างน้อยข้อละหนึ่งอย่าง ให้ช่วยกันคิดว่า ทำอย่างไรจะแก้ไขจุดอ่อนเหล่านี้ได้ ลองอ่านกฎเกณฑ์และตอบคำถามต่อไปนี้

1. เฉพาะคนที่อยู่อาศัยในเทศบาลเมืองสุขนคร มาเป็นเวลาอย่างน้อยห้าปีเท่านั้น จึงจะได้รับอนุญาตให้รดน้ำต้นไม้และสนามหญ้าของตนได้
2. ทุกคนจะต้องชำระค่าน้ำภายในวันที่สิบห้าของทุกเดือน
3. ผู้ใดที่ใช้น้ำมากเกินไป จะต้องจ่ายค่าปรับ
4. คณะกรรมการน้ำ สามารถเข้ามาตรวจสอบท่อน้ำที่รั่วในบ้านของทุกคนได้ตามต้องการ ไม่ว่าจะเป็กลางวันหรือกลางคืน
5. จะไม่มีใครสามารถใช้น้ำเพื่อประโยชน์ใดๆ ได้ ในปีถัดไป

ท่านคิดอย่างไร

1. จุดอ่อนของกฎเกณฑ์แต่ละข้อ คืออะไร
2. จะแก้ไขจุดอ่อนของกฎเกณฑ์นั้นได้อย่างไร
3. กฎเกณฑ์ที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร

สำหรับผู้สอน

- ผู้สอน นำกรณีศึกษาไปสู่การสรุปเรื่องการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้เป็นอย่างดี และให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความสำคัญกับการเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบนโยบายด้วย

การอ่านและอภิปราย

กิจกรรมก่อนหน้านี้ ช่วยให้คุณประเมินกฎเกณฑ์บางข้อและวิเคราะห์ได้ว่าจะปรับปรุงกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้อย่างไร ทำให้สามารถกำหนด **คุณลักษณะ** หรือ **คุณสมบัติ** ซึ่งกฎเกณฑ์ที่ดีควรมีดังต่อไปนี้

ให้นักเรียนอ่านและอภิปราย “กฎเกณฑ์ที่ดี” และอภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน

กฎเกณฑ์ที่ดีควร :

- 1) มีความเป็นธรรม คือ กฎเกณฑ์ดังกล่าวมีผลบังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการยกเว้นต่อบุคคลใดหรือกลุ่มใด โอกาสใดโอกาสหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่ง เช่น การเลือกปฏิบัติต่อเพศ วัย อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือมีการบังคับใช้ในบางช่วงเวลา หรือหละหลวมการบังคับใช้ในบางเวลา
- 2) เข้าใจได้ง่าย ไม่ต้องมีการตีความหรือหาความหมายที่สลับซับซ้อน
- 3) ได้รับการออกแบบอย่างดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประกาศให้ทุกคนรับทราบโดยทั่วกัน
- 4) ชัดเจนว่าคาดหวังอะไร ต้องมีความชัดเจนว่าต้องการแก้ไข ป้องกัน เรื่องใด
- 5) ข้อปฏิบัติจะไม่แทรกแซงหรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าอื่น ๆ เช่น ความเป็นส่วนตัว หรือเสรีภาพส่วนบุคคล
- 6) สามารถปฏิบัติตามได้

การประเมินกฎเกณฑ์หรือกฎหมายนั้น จะต้องพิจารณาคุณลักษณะ 6 ประการ ดังกล่าวนี หรืออาจใช้ตารางช่วยคิดต่อไปนี้เพื่อการประเมินกฎเกณฑ์

ตารางช่วยคิด เพื่อการประเมินกฎเกณฑ์และกฎหมายต่างๆ	
คำถาม	คำตอบ
1. กฎเกณฑ์ที่จะนำมาประเมินคืออะไร	
2. จุดมุ่งหมายของกฎเกณฑ์ดังกล่าวคืออะไร	
3. กฎเกณฑ์นั้นมีความจำเป็น หรือมีวิธีที่ดีกว่า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือไม่	
4. ผลกระทบอันอาจเกิดจากกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีอะไรบ้าง	
5. อะไรคือจุดแข็งและจุดอ่อนของกฎเกณฑ์นี้ กฎเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะต่อไปนี้หรือไม่	<ul style="list-style-type: none"> • ยุติธรรม • เข้าใจง่าย • ได้รับการออกแบบเป็นอย่างดี เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย • ชัดเจนว่าคาดหวังอะไร • การใช้กฎเกณฑ์จะไม่แทรกแซงคุณค่าอื่น ๆ โดยไม่จำเป็น เช่น ความเป็นส่วนตัว หรือเสรีภาพ • สามารถปฏิบัติตามได้
6. ท่านจะยอมรับกฎเกณฑ์นี้ หรือเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกเสียเพราะเหตุใด	

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 4

กิจกรรมนี้เป็นการจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในโรงเรียน และได้แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกว่าไม่เห็นด้วยกับกฎระเบียบดังกล่าวของนักเรียน สำหรับนักเรียน ก่อนที่จะแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎเกณฑ์ดังกล่าว ให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิด “เพื่อการประเมินกฎเกณฑ์และกฎหมายต่าง ๆ” เพื่อประเมินกฎเกณฑ์ดังกล่าว และให้นักเรียนเขียนข้อเขียนแสดงความคิดเห็นที่เป็นจุดยืนของนักเรียน

กรณีศึกษา “ระเบียบการแต่งกาย”

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อช่วยกันศึกษากรณีศึกษาเพื่อประเมิน “ระเบียบการแต่งกาย” ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิด หน้า 61 เพื่อช่วยในการประเมินกฎเกณฑ์นี้

ผู้บริหารและครูหลายคนในโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่า ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบเรื่องการแต่งกายของนักเรียนในโรงเรียน เพื่อความเป็นระเบียบ และไม่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่มีความหลากหลายทางฐานะทางเศรษฐกิจ และปลอดภัยจากการขโมยทรัพย์สินส่วนตัวของนักเรียน

โรงเรียนจึงประกาศว่า ภาคการศึกษาหน้า นักเรียนจะไม่ได้รับอนุญาตให้สวมรองเท้าผ้าใบ ต้องใช้รองเท้าหนังสีดำทั้งหญิงและชาย ห้ามสวมนาฬิกา ห้ามใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเด็ดขาด

หลังการประกาศกฎดังกล่าว นักเรียนและผู้ปกครองหลายคนไม่เห็นด้วย พวกเขาคิดว่า การสวมรองเท้าผ้าใบช่วยให้พวกเขามีความสะดวกในเดินทางมากกว่ารองเท้าหนัง การใช้โทรศัพท์มือถือเป็นความจำเป็นเพื่อการสื่อสารกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะการห้ามสวมนาฬิกาซึ่งเป็นความจำเป็น

นักเรียนหลายคนบอกว่า พวกเขากลายเป็นเด็กประถมอีกครั้ง หลายคนกล่าวว่า “เราต้องการสิทธิของเราคืนมา ! การแต่งกายไม่เกี่ยวกับโรงเรียน การแต่งกายไม่เกี่ยวกับผลการเรียน !”

สำหรับผู้สอน

- เมื่อนักเรียนมีความคิดเห็นต่อกฎเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อกฎเกณฑ์ซึ่งอาจมีประเด็นที่นักเรียนคิดเห็นแตกต่างกันแม้ว่าต่างใช้ตารางช่วยคิด ทั้งนี้การพูดคุยและยกประเด็นโต้แย้งจะช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์และเปิดมุมมองที่กว้างขึ้นสำหรับนักเรียนและนำไปสู่ความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่มีความคิดเห็นแตกต่างหลากหลายและการใช้เหตุผลและหลักการในการแสดงความคิดเห็น ในที่สุด นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบเพื่อส่วนร่วมนั้นหลักการเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วมจะเป็นสิ่งสำคัญ

กิจกรรมที่ 5

อ่านข่าว “กฎกระทรวงฉบับใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ” ต่อไปนี้ แล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกันในชั้นเรียน

ข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 18 เม.ย. 2556 ได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงฉบับใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่ามีการจัดทำ (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติ การแต่งกาย และแบบทรงผมของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ... และได้จัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในร่าง ดังกล่าว มีผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้แทน จากเขตพื้นที่ทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น (ร่าง) กฎกระทรวงดังกล่าวประกอบด้วย 3 หมวด ได้แก่ หมวดความประพฤติ หมวดการแต่งกาย และหมวดทรงผม

หมวด 1 ความประพฤติ ได้ระบุในข้อ 3 ว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่สังกัดอยู่และต้องไม่ประพฤติตน ดังต่อไปนี้

- 1) หนีเรียนหรือออกนอกสถานศึกษาโดยไม่ได้รับอนุญาตในช่วงเวลาเรียน
- 2) เล่นการพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน หรือมีส่วนร่วมในการพนัน
- 3) พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด
- 4) ชื่อจำหน่าย แลกเปลี่ยน เสพสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สิ่งมีเงินเมา บุหรี่หรือยาเสพติด
- 5) ลักทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์สินบุคคล
- 6) ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เทรียมการหรือกระทำการใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
- 7) แสดงพฤติกรรมทางชู้สาวที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ
- 8) เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี
- 9) ออกนอกสถานที่พักเวลากลางคืน เพื่อเที่ยวเตร่หรือรวมกลุ่ม อันเป็นการสร้างความเดือดร้อน

ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

หมวด 2 การแต่งกาย ระบุว่านักเรียนและนักศึกษาต้องไม่แต่งกายไม่สมควรแก่วัยหรือไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา นักเรียนต้องแต่งกายหรือแต่งเครื่องแบบนักเรียนตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษาต้องแต่งเครื่องแบบนักศึกษาตามข้อบังคับหรือระเบียบของสถานศึกษานั้น และนักเรียน นักศึกษาต้องไม่ใช้เครื่องสำอางหรือสิ่งแปลกปลอมเพื่อเสริมสวย

หมวด 3 แบบทรงผม ระบุว่า นักเรียนต้องไว้ทรงผมแบบสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนี้

- 1) นักเรียนชายไว้ผมด้านข้างและด้านหลังยาวไม่เลยตีนผม เช่น แบบทรงผมรองทรง
- 2) นักเรียนหญิงให้ไว้ผมสั้นหรือยาวก็ได้ กรณีที่ไว้ยาวก็ให้รวบให้เรียบร้อย ห้ามนักเรียนดัดผม ขอยผม ทำสีผม ไว้หนวดเครา หรือทำการอื่นใดที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน ทั้งนี้ หากมีความจำเป็นต้องไว้ทรงผมแตกต่างจากที่กำหนดเนื่องจากความจำเป็นทางศาสนา ประเพณีหรือความจำเป็นอื่นใด ก็ให้อยู่ในอำนาจของสถานศึกษานั้นเป็นผู้พิจารณา นอกจากนี้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาอาจกำหนดแบบทรงผมของนักเรียนและนักศึกษาเพื่อผ่อนคลายได้แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงนี้

ขั้นตอนในการทำกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อรับมอบหมายบทบาทในการพิจารณา (ร่าง) กฎกระทรวงดังกล่าว ตามแนวทางการตรวจสอบด้านบน และนำเสนอการแก้ไขต่อร่างดังกล่าว ตามบทบาทกลุ่ม ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 เป็นคณะกรรมการพิจารณา (ร่าง) กฎกระทรวงดังกล่าว
 - กลุ่มที่ 2 เป็นคณะผู้แทนนักเรียนและนิสิต นักศึกษา แห่งชาติ
 - กลุ่มที่ 3 เป็นผู้แทนจากสมาคมครูและผู้บริหาร
 - กลุ่มที่ 4 เป็นคณะครู อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย
 แต่ละกลุ่มควรที่จะเลือกประธานเพื่อเป็นผู้นำการอภิปราย และเลือกคนที่จะจดบันทึกในการเขียนข้อแก้ไข ตรวจสอบให้แน่ใจว่า ได้มีการพิจารณาถึงสิ่งที่ท่านได้เรียนมาว่า กฎหมาย ควรจะเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ และสมเหตุสมผลอย่างไรบ้าง

แนวทางการตรวจสอบ (ร่าง) กฎกระทรวง

- 1) จุดมุ่งหมายของ (ร่าง) กฎกระทรวงนั้นคืออะไร
- 2) (ร่าง) กฎกระทรวงที่ ร่างขึ้นใหม่นี้ มีความจำเป็นหรือไม่ หรืออาจมีวิธีอื่นที่ดีกว่าที่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายได้เช่นเดียวกัน
- 3) ผลที่อาจจะเกิดจาก (ร่าง)กฎกระทรวง ดังกล่าว มีอะไรบ้าง
- 4) ท่านคิดว่า อะไรคือจุดแข็งและจุดอ่อนของ (ร่าง) กฎกระทรวง ดังกล่าว
- 5) (ร่าง) ดังกล่าว มีลักษณะต่อไปนี้หรือไม่
 - มีความยุติธรรม
 - เข้าใจง่าย
 - ได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
 - ชัดเจนว่าคาดหวังอะไร
 - การใช้กฎเกณฑ์จะไม่แทรกแซงคุณค่าอื่น ๆ โดยไม่จำเป็น เช่น ความเป็นส่วนตัว หรือ เสรีภาพ
 - สามารถปฏิบัติตามได้

- 6) ท่านคิดว่าควรจะรักษา หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก (ร่าง) กฎกระทรวง ดังกล่าว เพราะเหตุใด

นอกจากนี้ พี่ระลึกไว้ว่า (ร่าง) กฎกระทรวงนั้นควรจะ

- คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักการประชาธิปไตย เพื่อการบังคับใช้จะไม่จำกัดเสรีภาพของประชาชนอย่างไม่สมเหตุสมผลหรือไม่เป็นธรรม
- คำนึงถึงการให้สิทธิ เสรีภาพของผู้ที่จะนำกฎกระทรวงดังกล่าวไปบังคับใช้อย่างเพียงพอ ในการที่จะพิจารณาใช้กฎกระทรวงอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและสมเหตุสมผลต่อเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้สังคมดีขึ้นสำหรับทุกคน
- คำนึงถึงหลักการพิจารณาประโยชน์และต้นทุนที่ได้เรียนมาแล้ว

2. หลังจากที่แต่ละกลุ่มได้เขียนผลการวิเคราะห์ (ร่าง) กฎกระทรวงดังกล่าว แล้วให้มีการอภิปรายเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนแต่ละกลุ่มที่มีต่อ (ร่าง) เดิม และให้แต่ละกลุ่ม จะมีเวลาสามนาที เพื่อนำเสนอข้อแก้ไขต่อ (ร่าง) ของตนต่อกรรมการพิจารณา (ร่าง) (กลุ่มที่ 1) ตามประเด็นต่อไปนี้

- จุดมุ่งหมายของ (ร่าง) กฎกระทรวง ใหม่ที่กลุ่มของท่านแก้ไขคืออะไร
- ข้อแก้ไขนี้ มีความจำเป็นหรือไม่ หรือมีวิธีอื่น ๆ ที่ดีกว่าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน
- ท่านคิดว่า ผลของข้อแก้ไขของท่านคืออะไรบ้าง
- จุดอ่อนและจุดแข็งของข้อแก้ไขของท่านคืออะไร
- เพราะเหตุใดท่านจึงคิดว่าคณะกรรมการพิจารณา (ร่าง) ควรยอมรับข้อแก้ไขของท่าน

แนวปฏิบัติในการทำกิจกรรม

1. หลังจากการนำเสนอแต่ละครั้ง สมาชิกคนอื่น ๆ สามารถตั้งคำถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ข้อแก้ไขที่กลุ่มนำเสนอขึ้นมาใหม่ได้ สมาชิกในกลุ่มที่เขียนข้อแก้ไขนี้ขึ้นมา อาจช่วยตอบคำถามได้
2. แต่ละกลุ่มอาจเปลี่ยนแปลงข้อแก้ไขของตน เพื่อให้ได้รับความสนับสนุนจากคนอื่น ๆ กลุ่มต่าง ๆ อาจพยายามหาข้อแก้ไขที่เป็นการประนีประนอม เพื่อให้ได้รับเสียงส่วนใหญ่จากห้องเรียน
3. หลังจากการอภิปรายสิ้นสุดลง คณะกรรมการพิจารณา (ร่าง) กฎกระทรวง ควรออกเสียงสำหรับแก้ไข (ร่าง) กฎกระทรวงนี้ สมาชิกในชั้นเรียนควรจะสามารถอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดจึงให้คะแนนสนับสนุนหรือคัดค้านข้อแก้ไขแต่ละข้อที่นำเสนอ
4. สรุปกิจกรรมนี้ด้วยการอภิปรายว่า ตารางช่วยคิดนั้นมีประโยชน์อย่างไรในการประเมินกฎเกณฑ์ และกฎหมายต่าง ๆ

บทที่ 5 ประโยชน์และต้นทุนของความมีวินัย

สำหรับผู้สอนแล้ว

- การเลือกใช้กิจกรรมนี้ ผู้สอนต้องมีเวลาที่เหมาะสมอาจต้องใช้ทั้งคาบเรียน และต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎ ระเบียบใหม่ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทักษะและการคิดของนักเรียนไปอีกระดับหนึ่ง
- อย่างไรก็ตาม การฝึกฝนนักเรียนผ่านกิจกรรมนี้จะสอดคล้องกับกิจกรรมเสนอแนะที่มอบหมายให้นักเรียนพัฒนากฎเกณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียนได้

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่า พวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะในบทนี้ เป็นการนำหลักการประเมินและพัฒนากฎเกณฑ์ที่ดี โดยให้ทบทวนปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียน ศึกษาว่ามีกฎ ระเบียบ ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่นั้นหรือไม่ กฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ปัญหาจึงยังคงอยู่ และให้นักเรียนช่วยกันคิดเพื่อพัฒนากฎเกณฑ์ใหม่ที่จะแก้ปัญหานั้น นำเสนอกฎเกณฑ์ใหม่ต่อชั้นเรียน เตรียมพร้อมที่จะตอบคำถามจากเพื่อนเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของกฎเกณฑ์ที่นำเสนอ จากนั้นเพื่อน ๆ จะออกเสียงว่าจะสนับสนุนกฎเกณฑ์นั้นหรือไม่

แบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้น ทบทวนปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียน ช่วยกันคิดในกลุ่มเพื่อพัฒนากฎเกณฑ์ใหม่ที่จะแก้ปัญหานั้น นำเสนอกฎเกณฑ์ใหม่ต่อชั้นเรียน เตรียมพร้อมที่จะตอบคำถามจากเพื่อนเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของกฎเกณฑ์ที่นำเสนอ จากนั้นเพื่อน ๆ จะออกเสียงว่าจะสนับสนุนกฎเกณฑ์นั้นหรือไม่

- กิจกรรมนี้ ผู้สอนอาจกำหนดให้มีการทำงานเป็นสัปดาห์ หรือเป็นเดือนหลังจากการเรียนบทนี้ก็ได้ เพราะขั้นตอนในการศึกษาอาจต้องใช้เวลา และต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายในโรงเรียน รวมทั้งนักเรียนต้องมีการวางแผนการทำงาน และใช้เวลาในการศึกษาปัญหาและกฎเกณฑ์ต่างๆ พอสมควร

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้ทราบว่า วินัย หรือการเป็นผู้มีวินัย ไม่ว่าจะในระดับใด ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และสิ่งสำคัญคือนักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าการมีวินัยนั้น มีสิ่งที่คุณค่าและสังคมต้องลงทุนไปเพื่อสร้างให้เกิดวินัยหรือสร้างบุคคลที่มีคุณลักษณะดังกล่าว นอกจากนี้ การทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่ต้องลงทุนไป จะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

จากคุณลักษณะของพลเมืองที่มีวินัย ต่อไปนี้

พลเมืองที่มีลักษณะอันเป็นที่ปรารถนาของสังคมประชาธิปไตย

1. มีระเบียบ เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎ ระเบียบของสังคม ได้แก่ เคารพกฎหมาย บ้านเมือง กฎจราจร ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม
2. มีความรับผิดชอบ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำ วางแผนการใช้เวลาในการทำงานและการดำเนินชีวิต พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ แบ่งเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมดำเนินชีวิตประจำวัน
3. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ รู้จักเสียสละ ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย แสดงมารยาทได้ถูกต้องตามกาลเทศะอย่างสม่ำเสมอ
4. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนและควบคุมตนเองได้
5. มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความเป็นผู้นำมีลักษณะมุ่งมั่นอนาคต อันเป็นผลจากการรู้จักประเมินตนเอง ประเมินข้อดีข้อเสียของตนเอง มุ่งมั่นปรับปรุงและพัฒนาตนเอง
6. มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น และมีความเห็นใจผู้อื่น ไม่พูดเท็จแอบอ้างหรือนำของของคนอื่นมาเป็นของตนเอง

ให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยจับคู่กับเพื่อนและวิเคราะห์โดยใช้ตารางช่วยคิดว่า การมีวินัยมีประโยชน์อะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นทั้ง 3 ระดับ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อผลของความมีวินัย โดยใช้ตารางช่วยคิดท้ายคำถามเพื่อตอบคำถาม

1. การเป็นพลเมืองผู้มีวินัย ทำให้บุคคลผู้นั้นได้รับประโยชน์อะไรบ้าง
2. การเป็นพลเมืองผู้มีวินัย ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้นั้นได้รับประโยชน์อะไรบ้าง
3. การเป็นพลเมืองผู้มีวินัย ทำให้สังคมได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

ตารางช่วยคิด ประโยชน์ของวินัย และการเป็นผู้มีวินัย			
คุณลักษณะ	ประโยชน์ต่อตนเอง	ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง	ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
1. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม			
2. มีความรับผิดชอบ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำ			
3. เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ รู้จักเสียสละ			
4. มีความอดทนขยันหมั่นเพียร			
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ มีลักษณะมุ่งอนาคต			
6. มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น และมีความเห็นใจผู้อื่น			

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง “ประโยชน์ของความมีวินัย” และอภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน

ประโยชน์ของความมีวินัย

ประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์ สิ่งที่จะได้รับกลับมา
 ที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนรวมที่ดี สังคมที่ดี
 ดังนั้นความมีวินัยสามารถนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี ดังนี้

ในระดับบุคคล

1. ทำให้บุคคลได้รับการยกฐานะให้ดีขึ้น เช่น เด็กข้างถนนที่ขยันหมั่นเพียรเข้าโรงเรียนและมีวินัยเด็กนั้นก็กลายเป็นนักเรียน
2. ทำให้บุคคลบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ วินัยเป็นข้อบังคับกายวาจาและพฤติกรรม เพื่อให้เราไปถึงที่หมายของชีวิตตามความประสงค์ของเราเอง
3. ทำให้เป็นผู้ไว้วางใจได้
4. ทำให้เป็นบุคคลจริงจัง ทุ่มเทให้กับหน้าที่หรือสิ่งที่รับผิดชอบเพื่อความสมบูรณ์แห่งผลในการกระทำ
5. ทำให้สมาชิกในสังคมมีความนับถือซึ่งกันและกันให้เกียรติตนเองและผู้อื่น
6. ทำให้สมาชิกของผู้อื่นในสังคมรักชาติ ดูแลร่างกาย ทำงานประสบความสำเร็จ
7. ทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ กฎหมาย ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม
8. ทำให้ความทุ่มเทและมุ่งสู่เป้าหมายของสมาชิกในสังคมนั้นส่งผลต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ อย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมนั้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ในระดับสังคม

1. **ความมั่นคง** สังคมที่มีวินัยและผู้คนในสังคมปฏิบัติตามวินัย กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือกฎระเบียบใด จะทำให้ผู้คนในสังคมรู้สึกมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจรทำให้การขับขี่และการเดินข้ามถนนเป็นระเบียบ ช่วยให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัย
2. **ปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล** วินัยและความมีวินัยสามารถใช้เพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ ของผู้คนในสังคมได้ เพราะความมีวินัยได้ทำให้บุคคลมีแนวทางปฏิบัติ และกฎ กฎเกณฑ์ หรือกฎหมายที่ดี จะมีไว้เพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในสังคมทั้งสิ้น เช่น รัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิในการแสดงความคิดเห็น หรือ ผู้ที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎ กฎเกณฑ์ หรือกฎหมายนั้น มีแนวทางในการปฏิบัติอย่างเคารพ สิทธิ เสรีภาพของบุคคล เช่น ตำรวจต้องเคารพต่อเสรีภาพในด้านต่างๆ ของบุคคล

3. **ความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านต่างๆ** วินัยและความมีวินัย สามารถช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อย และความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกลุ่มคนจำนวนมาก หรือในสถานการณ์ที่ต้องการความรวดเร็วและความร่วมมือในการจัดการ เช่น ในภาวะที่เกิดภัยพิบัติ หรือภาวะทางสังคมที่มีกลุ่มคนจำนวนมากและภาวะทางอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง

4. **คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น** การปฏิบัติตนอย่างมีวินัย และการบังคับใช้กฎ กฏเกณฑ์ หรือ กฎหมายต่างนำไปสู่การคุ้มครองและปรับปรุงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมให้ดีขึ้น เช่น วินัยการทิ้งขยะ การแยกขยะ การรักษาสีงแวดล้อม หรือการคุ้มครองคนในสังคมจากอาหารและยาที่เป็นอันตราย น้ำสกปรก อากาศที่ไม่บริสุทธิ์ การใช้เสียง สีงแวดล้อมที่เป็นพิษหรือการแบ่งเขตเมืองในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ล้วนส่งผลต่อชีวิตที่ดีขึ้น

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 2

แบ่งนักเรียนกลุ่มละ 5 คน หรือตามความเหมาะสม ให้อ่านข่าว “กฎกระทรวงฉบับใหม่...” และทำงานรวมกันเพื่อวิเคราะห์ว่าหากกฎดังกล่าวบังคับใช้ นักเรียนต้องเสียต้นทุนใดบ้างซึ่งเมื่อวิเคราะห์ต้นทุนของนักเรียนแล้ว ผู้สอนอาจตั้งคำถามถึงต้นทุนที่ผู้ออกกฎหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ต้องเสียไปด้วยก็ได้ เพื่อทบทวนความเข้าใจของนักเรียน

ต้นทุน ที่นักเรียนต้องเสียไป ได้แก่

.....
.....
.....
.....

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง “ต้นทุน เสีย ผลเสีย ภาวะ...” และอภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน

ต้นทุน เสีย ผลเสีย ภาวะ ผลกระทบ หมายถึง การเสียสละ การลงทุน การแบกภาระ ผลกระทบ หรือการสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรม เพื่อการได้รับบางสิ่งบางอย่างที่เป็นผลดี เป็นประโยชน์ กลับมา ในที่นี้มีความหมายของต้นทุนทางสังคมเป็นหลัก

ตัวอย่างต้นทุนที่ต้องเสียไป

1. **การสูญเสียทรัพยากร** ความรู้สึกบางอย่างในการฝึกตนเป็นผู้มีวินัย ได้แก่ การต้องใช้เวลาและระยะในการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง การต้องอดทน อดกลั้น และกล้าหาญต่อการปฏิบัติที่แตกต่างหรือการเผชิญกับการต่อต้านจากสังคมโดยรอบ การเสียสละประโยชน์หรือความต้องการอื่นๆ เช่น การมีเวลาน้อยลงสำหรับครอบครัวและเพื่อนๆ หรืออาจพักผ่อนและเป็นอิสระได้น้อยลง บุคคลอาจกังวล กลัว และเครียดต่อความล้มเหลว กลัวว่าตนเองจะไม่สามารถปฏิบัติได้ บางครั้งการเป็นผู้มีวินัยในสังคมที่ปราศจากวินัย ส่งผลต่อความรู้สึกไม่ยุติธรรม เช่น ถ้าบุคคลหนึ่งมีวินัยรับผิดชอบมากต่องาน อาจเป็นเรื่องธรรมดาที่คนอื่นจะปล่อยให้บุคคลคนนั้นทำงานเพียงคนเดียว คนอื่นจึงไม่ได้ทำงานในส่วนนั้นอย่างยุติธรรม

2. **ขาดความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์** หากยึดถือกฎ กฏเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ หรือกฎหมาย อย่างไม่เข้าใจถึงประโยชน์ที่แท้จริง

3. **ข้อจำกัดเกี่ยวกับเสรีภาพและสิทธิอื่นๆ** การบังคับใช้กฎ กฏหมาย หรือกฎระเบียบใดๆ อาจเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดบางประการต่อเสรีภาพกับบางคนหรือบางกลุ่ม เช่น โรงเรียนอาจกำหนดกฎระเบียบบางอย่างที่นักเรียนถูกจำกัดเสรีภาพบางอย่างได้ หรือกฎหมายจรรยาบรรณอาจทำให้ท่านไม่สามารถขับรถเร็วได้อย่างที่ต้องการ หรือบางครั้งกฎระเบียบที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม อาจละเมิดสิทธิ เสรีภาพ ของผู้คนในสังคม เช่น กฎระเบียบของระบบเบ็ดเตล็ดการ หรืออาจบางกฎระเบียบในระบบประชาธิปไตยอาจส่งผลต่อคนบางกลุ่มได้เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้กฎ ระเบียบต่างๆ ต้องมีการประเมินและตรวจสอบ

4. **ข้อเสียด้านเศรษฐกิจหรือการเงินหรือทรัพยากรส่วนร่วม** การออกกฎเกณฑ์ หรือการพัฒนา กฎ กฏเกณฑ์ หรือกฎหมายที่ต้องการตอบสนองความต้องการของส่วนรวม และต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องการผู้รับผิดชอบ ทรัพยากร ค่าใช้จ่าย และเวลามาก

ประโยชน์และต้นทุนข้อใดที่สำคัญที่สุด

การประเมินประโยชน์และต้นทุนเพื่อความมีวินัย ต้องคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้นั้นมีความสำคัญมากกว่าผลเสียหรือไม่ หากเห็นว่าต้นทุนนั้นสำคัญกว่าประโยชน์ ตัวอย่าง เช่น เมื่อมีขโมยเพิ่มขึ้นอย่างมากในเขตบริเวณโรงเรียน เจ้าของร้านค้ารอบโรงเรียนต่างอ่อนวอนให้โรงเรียนตั้งกฎห้ามมิให้นักเรียนออกมาบริเวณร้านค้าในช่วงเย็น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ประโยชน์และต้นทุน หากออกกฎดังกล่าว พบว่า กฎเกณฑ์นี้จำกัดเสรีภาพของนักเรียน แม้ประโยชน์ที่จะได้รับ คือ นักเรียนของโรงเรียนไม่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยในเหตุการณ์ขโมยที่อาจเกิดขึ้นอีก ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงมุมมองต่างๆ เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์และต้นทุนต่างๆ เหล่านี้

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่า พวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะท้ายบทนี้ ให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตัวนักเรียนเองและปฏิบัติให้ได้ โดยเริ่มตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง

การมีวินัยในตนเองเป็นเรื่องยาก ต้องใช้ความเพียรพยายาม แต่ก็เป็นรางวัล ตัวอย่าง หากต้องการเล่นดนตรีให้เป็นที่ต้องฝึกฝน เมื่อฝึกทุกวันเกิดความชำนาญ ก็สามารถจะเล่นดนตรีได้อย่างไพเราะ หากทำได้แล้วความภาคภูมิใจหรือรางวัลที่จะได้จากความมีวินัยนั้นก็ย่อมเป็นไปไม่ได้

ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง 1 อย่าง วิเคราะห์ประโยชน์ที่ท่านจะได้รับ และต้นทุนที่ท่านสูญเสีย จุดบันทึกลงในสมุดบันทึกและวาดรูปเป้าหมายนั้น นำเสนอในห้องเรียน เช่น การลดน้ำหนัก การลดอาหารจุกจิก การเพิ่มเกรดในการสอบ การออกกำลังกาย หรือการตื่นเช้า ฯลฯ

หน่วยที่ ๓

การตัดสินใจในการปฏิบัติตน เป็นผู้มีวินัย

วัตถุประสงค์ของหน่วย

ในหน่วยนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าในชีวิตประจำวันที่ต้องดำเนินอยู่ในระเบียบวินัย โดยเฉพาะเมื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ในบางครั้งอาจอยู่ภายใต้สถานการณ์ หรือเงื่อนไขที่ทำให้ต้องตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ดังนั้นจึงต้องมีหลักการในการตัดสินใจ

ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้ มา 3 ข้อ และบันทึกลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้ใหม่อีกครั้งเมื่อจบการเรียนในหน่วยนี้

บทที่ 6 คุณประโยชน์ของควมมีวินัย

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทนี้ นักเรียนจะได้เข้าใจถึงคุณค่าและประโยชน์ของการมีวินัย ที่ต่างมีความสำคัญ และต้องเลือกปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน “คุณค่าและประโยชน์” และอภิปรายร่วมกับชั้นเรียน

คุณค่าและประโยชน์

คุณค่าหรือประโยชน์จะขึ้นอยู่กับบุคคล คือ แต่ละคนจะเปรียบเทียบและให้ความสำคัญกับคุณค่าหรือประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น นักเรียนที่เดินทางโดยรถไฟจะเห็นคุณค่าของรถไฟ นักเรียนที่พึ่งพาตนเองก็จะเห็นคุณค่าของความขยันหมั่นเพียร

คุณค่าหรือประโยชน์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม คือ ต่างสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน คุณค่าและประโยชน์อาจแตกต่างกัน เช่น น้ำจะมีคุณค่ามากขึ้นเมื่ออยู่ในทะเลทราย น้ำมันจะมีคุณค่ามากเมื่อแหล่งพลังงานใกล้หมดลง

- ผู้สอนสรุป และทบทวนความเข้าใจ และบอกถึงความสำคัญของคุณค่า ว่าเป็นเรื่องบุคคลที่จะให้คุณค่ากับสิ่งใด เช่น การให้คุณค่ากับความกตัญญู การให้คุณค่ากับความช่วยเหลือก็จะให้ความช่วยเหลือที่ด้อยโอกาส หรือการให้คุณค่ากับความเป็นพลเมืองก็จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นต้น

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงานร่วมกัน และวิเคราะห์ภาพ ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นว่าได้ให้ความสำคัญกับคุณค่าใด และ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นห้องเรียน

ภาพที่ 1 การสวมรองเท้าของนักเรียน

ภาพที่ 2 ประชาชนขึ้น-ลงรถเมล์ในกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 3 ประชาชนชาวอินเดียขึ้นรถเมล์

ภาพที่ 4 ประชาชนรอซื้อโทรศัพท์รุ่นใหม่ หน้าห้างสรรพสินค้า ในกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 5 การขึ้นบันไดเลื่อน ในประเทศฮ่องกง

ภาพที่ 6 ประชาชนประท้วงนโยบายเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

ภาพที่ 7 และ ภาพที่ 8 ประชาชนประท้วงนโยบายเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ที่เชียงใหม่ ประเทศไทย

ภาพที่ 9 เนตรนารีฝึกภาคสนาม

ภาพที่ 10 ลูกเสือฝึกภาคสนาม

สำหรับผู้สอน

- ผู้สอน อธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่า ความเร่งรีบ ความรวดเร็ว การไม่คำนึงถึงความเสี่ยง ความรีบร้อนสะอาดตา ความมีรูปแบบของตัวเอง (เช่น การแต่งกาย) เหล่านี้ก็เป็นคุณค่าของคนบางคน แต่อาจไม่ใช่ค่า(นิยม) ที่เป็นคุณเท่านั้นเอง ดังนั้นจะเห็นว่า คุณค่าที่แต่ละคนยึดถืออยู่ต่างส่งผลต่อความมีวินัยแต่ละคนได้เสมอ การสร้างความมีวินัยให้เกิดขึ้นสำหรับผู้ที่มีคุณค่าที่ทำให้ขาดซึ่งความมีวินัยนั้น ไม่ได้หมายความว่าถึงการกำจัดคุณค่าที่ทำหายเหล่านั้น แต่ต้องเป็นการส่งเสริมคุณค่าที่ส่งเสริมการสร้างความมีวินัยและให้รู้ว่าคุณค่ามีวินัยนั้นมีประโยชน์ต่อทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมเพียงใด
- ผู้สอน อาจให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกันว่ายังมีคุณค่าได้อีกบ้างที่ส่งเสริม ความมีวินัย และมีคุณค่าใดที่เป็นอุปสรรคต่อการมีวินัย

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนบันทึกคุณค่าต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้จากภาพ ไว้บนกระดาน และจัดกลุ่มเพื่อนำไปสู่บทสรุปของความหมาย “คุณค่า” ของความมีวินัย และนำเสนอต่อห้องเรียน

คุณค่า หรือประโยชน์ของวินัย ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

คุณค่า คือ บางสิ่งที่คุณคิดว่ามีค่าและมีความสำคัญ เช่น เวลา ความสำเร็จ คำสัญญา ความภักดี ความกล้าหาญ มิตรภาพ ความอาวุโส ความเป็นธรรม ความเมตตา ความเป็นส่วนตัว เสรีภาพ เป็นต้น

ขณะที่ **ประโยชน์** คือ บางสิ่งที่คุณต้องการ หรือที่ทนงถึง เช่น เวลาว่าง สุขภาพที่ดี หรือรางวัลประเภทใดประเภทหนึ่ง

ตัวอย่าง คุณค่า และประโยชน์ของความมีวินัย เช่น คุณค่าของความอดทนอดกลั้น คุณค่าของความซื่อสัตย์ คุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม คุณค่าของความรีบเร่งรวดเร็ว คุณค่าของความประหยัด คุณค่าของความอยู่รอด คุณค่าของความปลอดภัย คุณค่าของความทันสมัย หรือสมัยนิยม

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่านบททวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และให้อธิบายว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

บทที่ ๗ การตัดสินใจระหว่างความมีวินัย ที่ใกล้เคียงหรือขัดแย้งกัน

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

นักเรียนได้ทราบถึงหลักการที่เหมาะสม ในการตัดสินใจระหว่างความมีวินัยที่ใกล้เคียงหรือขัดแย้งกัน

สำหรับผู้สอน

- ในบทนี้ ผู้สอนต้องใช้เวลากับการให้นักเรียนทำความเข้าใจต่อโจทย์ ซึ่งมีความซับซ้อนขึ้น มีความขัดแย้งของผู้ที่จะปฏิบัติเป็นผู้มีวินัย หรือการต้องปฏิบัติตามวินัย หรือความขัดแย้งอื่น ๆ ดังนั้น บทนี้ ตารางช่วยคิดจึงเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน เพื่อสามารถประเมินได้ว่าจะปฏิบัติหรือไม่ ปฏิบัติ ด้วยหลักการใดที่เป็นจุดยืนในการเลือกนั้น

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนทุกคนอ่านออกเสียง “หลักการ หรือ เจื่อนใจในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติระหว่างความมีวินัยที่ใกล้เคียงกันหรือขัดแย้งกัน” และอภิปรายร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในชั้นเรียน ก่อนทำแบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

หลักการ หรือ เจื่อนใจ ในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติระหว่างความมีวินัยที่ใกล้เคียงกันหรือขัดแย้งกันนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาค่าของบุคคลและสังคมดังบทที่ได้เรียนมาแล้ว สิ่งสำคัญแห่งสังคมประชาธิปไตย คือ

- 1) กฎ หรือระเบียบวินัยนั้น ต้องบังคับใช้อย่างเสมอภาค และเจื่อนใจของ กฎ หรือระเบียบวินัย ต้องเป็นไปเพื่อความเสมอภาค เช่น ยกเว้นสำหรับ เด็ก คนชรา ผู้ป่วย หรือผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ
- 2) กฎ หรือระเบียบวินัยนั้น ต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหนึ่ง โดยไม่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพของอีกบุคคลหนึ่งหรือสังคมโดยรวม
- 3) กฎ หรือระเบียบวินัยนั้น ควรส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรืออย่างน้อยต้องไม่ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล
- 4) กฎ หรือระเบียบวินัยนั้น อาจมีความเหมาะสมบางพื้นที่ บางสังคม ขณะที่ไม่เป็นไปเช่นนั้น ในบางพื้นที่ บางสังคม
- 5) กฎ หรือระเบียบวินัยบางประการ ต้องปรับตัวไปตามกฎ กติกา ความเชื่อ ธรรมเนียม ประเพณี ของกลุ่มและสังคม

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะในบทนี้ ข้อ 1) เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมรอบตัว โดยฝึกให้มีการคิดและเขียนความคิดเห็น เพื่อเป็นการพัฒนาการเขียนของนักเรียนด้วย สำหรับข้อ 2) เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์รอบตัว ซึ่งจะให้นักเรียนเข้าใจสังคมและผู้คนได้มากขึ้น รวมทั้งมีทักษะในการติดตามค้นหาสิ่งต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ได้จากข่าว หรือสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้เรื่องของสื่อ และอาจเป็นพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่ออันเป็นคุณสมบัติสำคัญอันหนึ่งของพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตย

1. ท่านคิดอย่างไร กับการขอเพิ่มงบประมาณของหน่วยงานราชการ เพื่อนำไปใช้จ่ายในการติดกล้องวงจรปิดบริเวณสี่แยกและถนนสายต่างๆ เพื่อตรวจจับความเร็ว ให้นำท่านเขียนเรียงความแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นดังกล่าว หากไม่เห็นด้วย ให้นำท่านนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานครด้วย
2. ให้นักเรียนสังเกตสถานการณ์รอบตัวจากข่าวหรือจากสื่อต่างๆ และวิเคราะห์ว่าในสังคมรอบตัว มีคุณค่าอะไรอยู่บ้างที่ผู้คนมักให้ความสำคัญมากกว่าความมีวินัย

6) กฎ หรือระเบียบวินัยนั้น อาจได้รับการยกเว้นในเวลาวิกฤต อุทกภัย ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์ไม่ปกติบางประการ

7) กฎ หรือระเบียบวินัยที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ สังคม หรือส่งผลต่อสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงได้

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 5 คน หรือตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษากรณีศึกษา กลุ่มละ 3 กรณี ให้กลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษาและตอบคำถาม 3 ข้อ โดยใช้ **ตารางช่วยคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจและประเมินการตัดสินใจ** หน้า 81 ตอบคำถามทั้ง 3 ข้อ และนำเสนอแลกเปลี่ยนกับชั้นเรียน

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการตัดสินใจปฏิบัติตนเช่นนั้น
2. หากเป็นท่านจะปฏิบัติตนอย่างไร ด้วยเหตุผลอะไร
3. ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้อย่างไร

กรณีศึกษาที่ 1 นักเรียนชั้น ม. 2 สวมชุดกีฬาไปโรงเรียนทั้งที่ไม่ใช่วันที่มีชั่วโมงพลศึกษา นักเรียนอ้างว่าเมื่อโรงเรียนไม่มีกฎระเบียบว่าห้ามใส่ชุดกีฬาในวันปกติ เขาจึงใส่มาได้ โดยไม่คิดว่าผิดกฎอะไร

กรณีศึกษาที่ 2 ทุกวันที่ต้องไปทำงานหารายได้พิเศษที่ร้านสะดวกซื้อหลังเลิกเรียน สมชายจะขับรถจักรยานยนต์บนทางเดินเท้าเสมอเพราะรถติดมาก หากใช้ช่องทางถนนปกติทำให้เขาไปทำงานไม่ทันเวลา

กรณีศึกษาที่ 3 ท่านเข้าแถวรอรถตู้โดยสารประจำทางเพื่อกลับบ้าน ขณะที่กำลังจะถึงคิวของท่านมีเพื่อนมาแซงคิวท่านและบอกท่านว่ารีบ

กรณีศึกษาที่ 4 ครูเสนองานเพื่อหารายได้พิเศษสำหรับค่าเทอมในเทอมหน้าให้ท่าน ในขณะที่ท่านยังมีงานอื่นค้างอยู่ ปัญหาคือท่านอาจไม่สามารถทำงานเสร็จได้ตามกำหนดเวลา

กรณีศึกษาที่ 5 รถดับเพลิงวิ่งสวนทางในช่องทางจราจร ทั้งที่ไม่มีเหตุไฟไหม้

กรณีศึกษาที่ 6 บริหารสถานศึกษาอนุญาตให้ สมชาย สวมหมวกมาโรงเรียนเพราะสมชายมีปัญหาทางสุขภาพ

กรณีศึกษาที่ 7 หน่วยงานบริการของกระทรวงแห่งหนึ่ง ให้บริการกับผู้มารับบริการที่เป็นญาติของเจ้าหน้าที่ก่อนเสมอ

กรณีศึกษาที่ 8 ผู้ป่วยประสบอุบัติเหตุขาหัก ลัดคิวเข้าพบแพทย์ก่อนหน้าท่าน ทั้ง ๆ ที่ท่านรอมา 1 ชั่วโมงแล้ว

กรณีศึกษาที่ 9 แท็กซี่จอดให้ท่านลงกลางถนน ด้วยเหตุผลว่ารถติดมากไม่สามารถเปลี่ยนช่องทางเข้าชิดฟุตบาทได้

กรณีศึกษาที่ 10 สารวัตรนักเรียน จับนักเรียนไม่เข้าแถวซื้ออาหารที่โรงอาหารได้ทุกวัน เหตุผลส่วนใหญ่ที่นักเรียนเหล่านั้นอ้างคือ คนอื่นก็ไม่เข้าแถวเหมือนกัน

กรณีศึกษาที่ 11 เด็กหญิงแก้ว ถามคุณพ่อว่า ทำไมตำรวจจับมอเตอร์ไซค์สวนช่องทางจราจรได้

กรณีศึกษาที่ 12 เปิดเทอมใหม่ โรงเรียนออกกฎการใช้ห้องสมุดให้นักเรียนหญิงเข้าใช้ห้องที่ติดเครื่องปรับอากาศ และห้ามเด็กนักเรียนชายเข้าใช้ ด้วยเหตุผลว่าเด็กชายใช้สนามกีฬามากกว่าเด็กหญิง

กรณีศึกษาที่ 13 ครอบครัวของเด็กชายเก่งมีกฎห้ามใช้คอมพิวเตอร์หลัง 21.00 น. แต่จู่จู่อ้างว่าไม่สามารถทำการบ้านเสร็จก่อน 21.00 น. และขอให้คุณพ่อและคุณแม่แก้ไขกฎ

ตารางช่วยคิด จะช่วยในการคิดวิเคราะห์ กฎ ระเบียบ และการตัดสินใจในการปฏิบัติตามวินัยได้

ตารางช่วยคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจและประเมินการตัดสินใจ							
กรณีศึกษา	สิทธิเสรีภาพ	ความเสมอภาค	ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ความเหมาะสมกับพื้นที่	ความเหมาะสมกับสังคม	สถานการณ์วิกฤต	ความต้องการเปลี่ยนแปลง
กรณีศึกษาที่..							
กรณีศึกษาที่..							
กรณีศึกษาที่..							

สำหรับการ “ตารางช่วยคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจและประเมินการตัดสินใจ” นี้ ในกรณีศึกษาแต่ละกรณีไม่จำเป็นต้องมีหลักการหรือเงื่อนไขครบทั้ง 7 เงื่อนไข จึงจะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้ ดังนั้นการได้ฝึกฝนหรือการสังเกตกรณีต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์หรือได้ฝึกฝนการใช้ตารางช่วยคิดก็จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีหลักการ

ตารางช่วยคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจและประเมินการตัดสินใจ							
กรณีศึกษา	สิทธิเสรีภาพ	ความเสมอภาค	ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ความเหมาะสมกับพื้นที่	ความเหมาะสมกับสังคม	สถานการณ์วิกฤต	ความต้องการเปลี่ยนแปลง
กรณีที่... 1 นักเรียนชั้น ม. 2 สวมชุดกีฬา มาโรงเรียน อ้างว่า ไม่มีกฎห้าม จึงกระทำ	ไม่มีกฎระเบียบบังคับ แต่ไม่มีใครกระทำ	ไม่มีกฎบังคับ จึงไม่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพด้วยกฎระเบียบนั้น	ไม่มีกฎบังคับ จึงไม่มีกฎที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ไม่เหมาะสม เพราะชุดกีฬามีไว้สำหรับกิจกรรมพลศึกษาเท่านั้น	ไม่เหมาะสมกับสังคมที่นักเรียนอื่น ๆ ได้ใช้ชุดอย่างเหมาะสมกับหน้าที่ของชุดนั้น ๆ	นักเรียน ม. 2 ไม่ได้ให้เหตุผลว่าอยู่ในสถานการณ์วิกฤตใด ๆ	ไม่มีกฎระเบียบในการห้ามใส่ชุดกีฬาในวันปกติ ความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงคือ การมีกฎระเบียบขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่จำเป็นและไม่เร่งด่วน
กรณีที่... 2 รถติดจึงต้องขับบนทางเท้า (พิจารณาความมีวินัยบนกฎหมายจราจรและการใช้ทางสาธารณะ)							
กรณีที่... 3 การแข่งควิดด้วยเหตุผลส่วนตัว							

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่า พวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะท้ายบทนี้ ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ไปสู่สังคมรอบตัวในชีวิตประจำวัน และให้มีการฝึกฝนการใช้ตารางช่วยคิด ซึ่งผู้สอนควรให้โอกาสนักเรียนที่จดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้นั้นนำเสนอต่อชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมแรงจูงใจในการทำกิจกรรม ได้ชี้แนะสิ่งที่นักเรียนอาจต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม รวมไปถึงเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

ให้นักเรียน ค้นหาคำกรณศึกษาเกี่ยวกับวินัยในสังคมรอบตัว และใช้ตารางช่วยคิดเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์

หน่วยที่ 4

การสร้าง ส่งเสริม และคงไว้ซึ่งความมีวินัย

วัตถุประสงค์ของหน่วย

หลังจากนักเรียนได้เรียนรู้ความสำคัญและความจำเป็นของการมีวินัย และผลที่มีต่อทั้งบุคคลและสังคม ประเทศชาติ หน่วยเรียนนี้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการสร้าง ส่งเสริม และการคงไว้ซึ่งความมีวินัย และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบุคคลแต่ละคนในสังคม นักเรียนจะได้เรียนรู้การพัฒนาตนเอง และการสำรวจและประเมินตนเอง

ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 2 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้ใหม่อีกครั้งเมื่อจบการเรียนในหน่วยนี้

บทที่ 8 การสร้าง ส่งเสริม และคงไว้ซึ่งความมีวินัย

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาตนเอง และการฝึกตนให้มีวินัย ตลอดจนแนวทางเสริมสร้างการมีวินัยในสังคม

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียงร่วมกัน หัวข้อ “แหล่งที่มาของความมีวินัย” และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

แหล่งที่มาของความมีวินัย

แหล่งที่มาสำคัญของความมีวินัยในสังคม เริ่มต้นจากระดับบุคคล ซึ่งหล่อหลอมจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม นำไปสู่ความมีวินัยในสังคม ในทางย้อนกลับสังคมที่มีความเป็นวินัยสูง ก็จะสร้างให้บุคคลมีวินัยได้

ในระดับบุคคล พื้นฐานวินัยในตนเองจึงเริ่มต้นตั้งแต่การเลี้ยงดู และการมีแบบอย่างที่ดี เพื่อเลียนแบบพฤติกรรมจนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนกลายเป็นผู้มีวินัยในตนเอง เด็กเมื่อเติบโตจะได้รับประสบการณ์ และความรู้ทางจริยธรรมจากสังคม และจะเป็นพลังในการควบคุมตนเองหรือเกิดวินัยในตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม บุคคลซึ่งเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ขาดวินัยก็สามารถพัฒนาความมีวินัยให้เกิดขึ้นในตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากความตั้งใจ และฝึกฝนปฏิบัติ ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

นอกจากการพัฒนาตนเองแล้วการสร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมให้บุคคลอื่นเป็นผู้มีวินัยก็เป็นสิ่งที่บุคคลพึงกระทำ

ทั้งนี้บุคคลที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาความวินัยในตนเอง ต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่นฝึกฝนอย่างหนักและต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ทุกเป้าหมายสำเร็จได้ถ้ามุ่งมั่นอดสาหัส และกล้าเผชิญกับทุกสถานการณ์

สำหรับสังคม การสร้าง ส่งเสริม และคงไว้ซึ่งวินัย ต้องเกิดจากการสร้างตัวแบบ ส่งเสริมผู้ที่มีวินัย การกระตุ้นกระบวนการทางสังคมที่ขัดเกลาความมีวินัยให้กับผู้คน ทั้งหมดต้องดำเนินไปพร้อมๆ กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

บทที่ 9 การสำรวจความมีวินัย

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

บทเรียนนี้มุ่งให้นักเรียนเห็นแนวทางในการประเมินความมีวินัยของตนเอง และได้ทราบส่วนที่ต้องพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีวินัยด้วย

เกริ่นนำหน่วยการเรียนรู้

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” ในหนังสือเรียน พร้อม ๆ กัน

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนทั้งชั้นเรียนอ่านออกเสียงพร้อมกันหรือให้อ่านทีละคน ผลสำรวจความมีวินัยของคนไทย เรื่อง “คนไทยกับวินัยจราจร” และชั้นเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชั้นเรียนเพื่อตอบคำถามท้ายบทความ

“คนไทย” กับ “วินัยจราจร”

คนไทยยกให้สิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีวินัยในการขับขี่มากที่สุด ในภูมิภาคอาเซียน และชี้คนไทย “ทำอะไรตามใจ คือ ไทยแท้” ขับขี่ผิดกฎจราจร ไม่สวมหมวกกันน็อค และชอบขับรถปาดหน้า

ศูนย์สำรวจความคิดเห็นของประชาชน “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “คนไทยกับวินัยจราจร” ระหว่างวันที่ 4-6 กรกฎาคม 2555 โดยสำรวจจากประชาชนทั่วทุกภูมิภาค จำนวน 1,163 หน่วยตัวอย่าง พบว่า

ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.37 ระบุว่า ใน 1 สัปดาห์ไม่พบเห็นอุบัติเหตุบนท้องถนนเลย ในขณะที่ประชาชน ร้อยละ 43.68 พบเห็นอุบัติเหตุบนท้องถนนสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง และเมื่อถามถึงการทำผิดวินัยจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะบนท้องถนนที่พบมากที่สุด พบว่า ประชาชน ร้อยละ 47.98 พบเห็นผู้ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ไม่สวมหมวกกันน็อค รองลงมา ร้อยละ 46.78 พบเห็นผู้ขับขี่ขับรถย้อนศร สำหรับปัญหาที่พบมากที่สุดบนท้องถนน พบว่า ประชาชน ร้อยละ 18.38 พบปัญหาการขับรถปาดหน้า รองลงมา ร้อยละ 17.05 พบปัญหาการไม่เคารพกฎจราจร

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

ในบทนี้แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจในการเป็นผู้มีวินัย เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ประสบความสำเร็จในทุกด้านของชีวิตในอนาคต จึงกำหนดให้กิจกรรมเสนอแนะเป็นการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เป็นการแบ่งปันประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาตนเองและการฝึกฝนความมีวินัย

ดังนั้น แบบฝึกหัดคิดวิเคราะห์นี้จะเป็นการทำงานร่วมกับกิจกรรมเสนอแนะที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ เรื่องของการใช้วิทยากรภายนอก การจัดการเพื่อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวโดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ทั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการกิจกรรมนี้แล้ว ให้นักเรียนเขียนบทสรุปจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากวิทยากรนั้น และนำมาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่าน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” ของบทเรียนนี้ แล้วอธิบายว่าพวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะข้อ 1) ให้ทำเป็นแบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ สำหรับข้อ 2) เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างสังคมที่มีวินัยจากที่อื่น ซึ่งการค้นคว้าและการค้นพบด้วยตนเองอาจสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินตามตัวแบบที่ดีได้

1. ให้ชั้นเรียนค้นหาบุคคล 2-3 คน ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้สอน เรียนเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากร แบ่งปันประสบการณ์ในการพัฒนาตนเองมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ และการมีวินัยในตนเอง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีวินัยในตนเอง โดยให้นักเรียนเตรียมคำถามหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ไว้ซักถามวิทยากรด้วย

2. ให้ชั้นเรียนค้นคว้า ศึกษาสังคมที่มีวินัย อาจเป็นระดับชุมชน สังคม หรือประเทศใด ๆ ให้ชั้นเรียนแลกเปลี่ยนสิ่งที่ค้นคว้าได้เหล่านั้น ค้นหาสาเหตุและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นฐานสังคมที่มีวินัยเหล่านั้น นำเสนอในชั้นเรียน และจัดทำผังนิทรรศการแสดงในที่สาธารณะของโรงเรียน

สำหรับประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีการขับเคลื่อนพาหนะที่ถูกวินัยจราจรมากที่สุด ได้แก่ อันดับหนึ่ง สิงคโปร์ ร้อยละ 69.38 อันดับสอง มาเลเซีย ร้อยละ 8.01 และอันดับสาม ไทย ร้อยละ 6.34 ท้ายสุดประชาชน ร้อยละ 72.66 เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “ทำอะไรคือไทยแท้” ที่หมายความถึง การไม่เคารพกฎจราจรของคนไทย แต่ประชาชนอีกร้อยละ 27.34 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว เพราะการไม่เคารพกฎจราจรเป็นการกระทำของคนส่วนน้อย

นักเรียนคิดอย่างไรต่อผลการสำรวจความมีวินัยของคนไทยจากข้อมูลของ “นิด้าโพล” ข้างต้น

- นักเรียนเห็นด้วยเพราะอะไร
- นักเรียนไม่เห็นด้วยเพราะอะไร
- จะทำให้อย่างไรให้ได้ความคิดเห็นที่เชื่อถือได้

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียงร่วมกัน หัวข้อ “การประเมินความมีวินัยในตนเอง” และ อภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

การประเมินความมีวินัยในตนเอง

การประเมินตนเอง คือ วิธีการที่จะทำให้เราทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถนำไปใช้ใน ปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งการเพิ่มศักยภาพในตนเองให้ได้มากยิ่งขึ้น การประเมินตนเองจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญมากต่อการพัฒนาความมีวินัยของตนเอง อีกทั้งการประเมินตนเองที่ดีควรต้องทำควบคู่ไปกับการประเมินผลโดยวิธีการอื่นๆ ซึ่งการประเมินที่ดีควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ การวัดผลและเครื่องมือ วิธีการที่เหมาะสม เพื่อที่จะได้ทราบผลการประเมินที่ถูกต้อง แม่นยำ ทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางในการพัฒนาตนเองยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งลักษณะสำคัญของการประเมินตนเองในเรื่องความมีวินัย ควรประกอบด้วย

- ต้องประเมินทั้งความรู้ การแสดงออก
- ต้องประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- ต้องประเมินอย่างตรงไปตรงมา ภายใต้อข้อมูลต่างๆ ที่มี

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนประเมินพฤติกรรม การกระทำ หรือการแสดงออกเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองในหัวข้อต่อไปนี้ว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด

ให้นักเรียนทำแบบประเมินอย่างตรงไปตรงมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง

ตารางช่วยคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจและประเมินการตัดสินใจ					
พฤติกรรมที่แสดงออก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. นักเรียนได้ยื่นสัญญาณครั้งที่ 1 ให้เข้าแถวนักเรียนรีบไปเข้าแถวทันที					
2. นักเรียนเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรอรับบริการ					
3. นักเรียนปักชื่อ หรือเครื่องหมายของโรงเรียนตามที่โรงเรียนกำหนด					
4. ในโรงเรียนมีป้ายบอกห้ามเดินลัดสนาม นักเรียนปฏิบัติตามข้อห้ามนั้น					
5. เมื่อมีการสอบ ขณะที่ครูผลอนักเรียนจะทุจริต					
6. นักเรียนจะพยายามทำการบ้านให้เสร็จก่อนเข้านอน					
7. นักเรียนจัดตารางการอ่านหนังสือก่อนสอบ					
8. นักเรียนที่เรียนวิชาหนึ่ง นำเอางานวิชาอื่นขึ้นมาทำ					
9. นักเรียนชอบนั่งหลับในเวลาเรียน					
10. นักเรียนเข้าห้องสมุดไปนั่งคุยกับเพื่อนมากกว่าค้นคว้า					

- การแปลผลและลงข้อสรุปต้องสมเหตุสมผลและต้องเที่ยงตรง

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่าน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” ของบทเรียนนี้ แล้วอธิบายว่าพวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

- เมื่อจบการศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ความมีวินัยนี้แล้ว ให้นักเรียนแบ่งปันความคาดหวังที่เขียนไว้ว่าจะได้เรียนรู้สิ่งใดจากการศึกษาในหน่วยการเรียนรู้นี้ไว้ 3 ข้อ ตั้งแต่เริ่มต้นเรียน และนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดที่บันทึกไว้ในบันทึกหลังการเรียนจบรวมกับชั้นเรียนด้วย

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักเรียนประเมินตนเองในเรื่องความมีวินัยโดยจัดทำเป็นรายงานรูปเล่มส่งผู้สอน
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหรือแบบประเมินตามที่กำหนดไว้

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารหลัก

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552) *หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง (2555). *รายงานสรุป การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างสำนึกพลเมือง : รากฐานประชาธิปไตยในบริบทไทย (Civics and Citizenship Education : Workshop on Curriculum Development)* กรุงเทพฯ. สถาบันพระปกเกล้า. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2554). *รากฐานประชาธิปไตย (Foundations of Democracy)* ฉบับแปล. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, 2554.

Center for Civic Education. (2005). *Foundations of Democracy*. CA., USA.

Center for Civic Education. (2006). *Project Citizen : We the People Portfolio-Based Program, Level 1*. CA., USA.

ความมีวินัย

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. (2533). รายงานวิจัย ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทย ในแง่ของความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะ และการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ณรงค์ศักดิ์ ตะละภักดิ์ และคณะ. (2544). ยุทธศาสตร์ การพัฒนา คุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : พรศิวกการพิมพ์

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2544). ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). สร้างวินัยให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.

รายชื่อคณะกรรมการ

▲ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสร้างสำนึกพลเมือง : รากฐานประชาธิปไตยในบริบทไทย

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า (ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ) กรรมการที่ปรึกษา	
นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ	ประธานกรรมการ
เลขาธิการสำนักงานสภาการศึกษา หรือผู้แทน	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล	กรรมการ
นายวิลาศ โลหิตกุล	กรรมการ
นางแสงระวี วาจาวุธ	กรรมการ
นายกู้เกียรติ ภูมิรัตน์	กรรมการ
ดร.พิมล หรือตระกูล	กรรมการ
นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	กรรมการ
นางอังสนา พิไสยสามนต์เขต	กรรมการ
นายพิเชษฐ ยังตรง	กรรมการ
ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	กรรมการ
นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	กรรมการ
นางสาวศรัณยู หมั่นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวจรรุวรรณ แก้วมะโน	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวจินห์จุฑา ลิ้มสวัสดิ์	ผู้ช่วยเลขานุการ

▲ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า (รองศาสตราจารย์ วุฒิสาร ตันไชย) กรรมการที่ปรึกษา	
นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล	กรรมการ
นายวิลาศ ไลหิตกุล	กรรมการ
นางแสงระวี วาจาอุท	กรรมการ
นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	กรรมการ
นายภู่เกียรติ ภูมिरัตน์	กรรมการ
นางอังสนา พิไสยสามนต์เขต	กรรมการ
นายพิเชฐ ยังตรง	กรรมการ
นางอารี ชมภู	กรรมการ
นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	กรรมการ
นางสาวศรัณยู หมั่นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวจินห์จุฑา ลิ้มสวัสดิ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุพรรณิ รักษาศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ

6. เพื่อให้การเข้าร่วมในชั้นเรียนสำเร็จลงด้วยดี วิทยากรควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับบทเรียนนั้นๆ ล่วงหน้า โดยปกติแล้วการประชุมล่วงหน้าหรือการพูดคุยทางโทรศัพท์ จะเป็นประโยชน์ในการอธิบายถึงความคาดหวังต่อวิทยากรในการเข้าร่วมกิจกรรมของชั้นเรียน

ผู้สอนควรดำเนินการเชิญวิทยากรล่วงหน้าเท่าที่จะเป็นไปได้ คณะกรรมการนักเรียนควรทำหน้าที่ต้อนรับวิทยากรผู้มาร่วมกิจกรรมของชั้นเรียนในวันนัดหมาย รวมทั้งจัดทำจดหมายขอบคุณส่งไปให้ภายหลังด้วย

7) การจดบันทึก

การจดบันทึกเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนจัดเก็บบันทึกส่วนตัวได้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาโดยสรุป ความคิดเห็นและประสบการณ์ หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในเรื่องหนึ่งๆ การจดบันทึกจะส่งเสริมให้นักเรียนไตร่ตรองว่าตนเรียน “อะไร” “ทำไม” และ “อย่างไร” การใช้เวลาในการไตร่ตรองเป็นนิสัยในการเรียนที่ดี นอกจากนี้การจดบันทึกยังมีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนอีกด้วย

การที่นักเรียนได้มีโอกาสไตร่ตรองในสิ่งที่ตนกำลังเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก นอกจากในหนังสือเรียนได้ระบุโอกาสที่จะให้นักเรียนจดบันทึกไว้แล้ว แต่ก็ยังมีอีกหลายโอกาสที่จะให้จดบันทึกได้อีกในระหว่างหลักสูตร ผู้สอนอาจให้เวลานักเรียนไม่กี่นาทีในช่วงท้ายของบทเรียน หรือหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อให้นักเรียนเขียนบันทึก กระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายบางแง่มุมของเนื้อหาที่เรียน บันทึกความรู้สึกส่วนตัวต่อบทเรียนหรือผลลัพธ์ของกิจกรรมในชั้นเรียน หรือบันทึกข้อสงสัยที่เกิดจากบทเรียนหรือจากกิจกรรมในชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหนึ่งๆ หรือบางครั้งผู้สอนอาจสั่งให้นักเรียนจดบันทึกเป็นการบ้านก็ได้

ทั้งนี้ ผู้สอนควรตรวจบันทึกของนักเรียนเป็นระยะๆ เพื่อให้ความเห็นแก่นักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่บันทึก การเขียนข้อคิดเห็นและข้อสังเกตส่วนตัวในสมุดบันทึกของนักเรียนเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียน ผู้สอนอาจกระตุ้นให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ

การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

วิธีการเพื่อวัดผลสำเร็จของนักเรียนต่อแนวคิด ความรู้และทักษะในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองที่ไทยที่พึงปรารถนา ต้องครอบคลุมและหลากหลาย อาจใช้ตั้งแต่การสอบข้อเขียนไปจนถึงการประเมินภาคปฏิบัติในชั้นเรียน

การสอบข้อเขียน มีความสำคัญในการทดสอบความรู้ความเข้าใจต่อแนวความคิด ความเห็นหรือกระบวนการบางอย่าง อย่างไรก็ตาม ในเมื่อผู้สอนให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้และทักษะที่ซับซ้อนต้องวัดผลสำเร็จในบริบทแวดล้อมเดียวกัน เช่น นักเรียนที่มีส่วนร่วมในสถานการณ์จำลองการรับฟังความเห็น ควรได้รับการทดสอบความรู้ความสามารถในบริบทเดียวกันหรือเทียบเท่ากัน

การประเมินภาคปฏิบัติ แตกต่างจากการสอบคือ นักเรียนไม่ต้องหาและเลือกคำตอบที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ไม่สนใจบริบทแวดล้อม ในระหว่างการประเมินภาคปฏิบัติ นักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงความรู้และทักษะโดยการตอบคำถามที่ซับซ้อนภายในบริบทแวดล้อมสำคัญแบบหนึ่ง เช่น การรับฟังความคิดเห็น ซึ่งมักจะไม่มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว ดังนั้นนักเรียนจะตีความและมีคำตอบหรือผลลัพธ์ที่เหมาะสม อันจะเป็นวิธีแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขาทำและสิ่งที่พวกเขาสามารถทำได้

การประเมินภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ทักษะ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นอยู่ในหลักสูตร **รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองที่ไทยที่พึงปรารถนา** กิจกรรมในหลักสูตร ในแบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ การอภิปรายกลุ่ม และ อื่นๆ ได้ผนวกการประเมินภาคปฏิบัติเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ บทเรียนในหลักสูตรถูกจัดเรียงไว้เพื่อบทเรียนสุดท้ายของบทนั้นๆ จะเอื้อให้นักเรียนสามารถแสดงความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาใน “กิจกรรมเสนอแนะ” ยังเป็นกิจกรรมสรุปที่ต้องประยุกต์ใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ทั้งหมดจากแนวความคิดนั้นอีกด้วย

ข้อแนะนำที่อาจนำไปพิจารณาในการออกแบบการประเมินผลสำเร็จของนักเรียนในหลักสูตรนี้

1. ประเมินพฤติกรรมพึงประสงค์ในบริบทแวดล้อมที่มีพฤติกรรมนั้น ตัวอย่างเช่น การประเมินความสามารถของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ก. ให้พวกเขาปฏิบัติกิจกรรม ก.
2. ประเมินว่านักเรียนสามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้มาจากสถานการณ์หนึ่งๆ ได้ดีเพียงใด โดยให้พวกเขาประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะเดียวกันนี้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน หรือ ผู้สอนสร้างสถานการณ์ที่นักเรียนสามารถตีความและสร้างคำตอบที่เหมาะสม มากกว่าที่จะให้เลือกรายการคำตอบ

3. ประเมินกระบวนการและคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลลัพธ์ที่ได้มากกว่าความสามารถในการเลือกคำตอบที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญกับการคิดและให้เหตุผลสนับสนุนการปฏิบัติหรือผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ

4. ประเมินว่านักเรียนเข้าใจความเกี่ยวข้องกันระหว่างแนวคิดและทักษะต่างๆ ดีเพียงใด เช่น ในการเตรียมการทำกิจกรรม นักเรียนควรผสมผสานการใช้ทักษะการอ่าน การค้นคว้า การเขียน การพูด และการคิดเชิงวิเคราะห์ นอกจากนี้นักเรียนควรเข้าใจด้วยว่าจะสามารถนำความรู้และทักษะจากสาขาวิชาอื่นๆ มาใช้กับหัวข้อที่กำลังทำหยาอยู่ได้อย่างไร

5. ให้เกณฑ์ในการพิจารณาผลสำเร็จของปฏิบัติการไว้ล่วงหน้าและอธิบายจนนักเรียนเข้าใจ และเมื่อมีโอกาสควรยกตัวอย่างนักเรียนที่สามารถทำได้ดีและควรเอาเป็นแบบอย่าง

6. ให้เกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพและผลสำเร็จของงานกลุ่ม การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเป็นทักษะสำคัญที่ถูกต้องเหมาะสมจะนำมาใช้ประเมินในหลักสูตรนี้

7. สร้างโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินความก้าวหน้าของตนเอง และตัดสินใจว่าตนเองทำได้ดีแล้วหรือไม่ จะทำให้นักเรียนสร้างมาตรฐานที่ของตนเองในสูงขึ้นและเรียนรู้ที่จะตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อมีการพิสูจน์ความสามารถ เนื่องจากวิธีต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ในหนังสือเรียนได้ใช้ซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง นักเรียนจึงมีโอกาสอย่างต่อเนื่องในการที่จะประเมินความก้าวหน้าของตน

8. ให้โอกาสนักเรียนได้รับผลสะท้อนกลับจากผู้สอน เพื่อนในชั้นเรียนและวิทยากรชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในชั้น